

duha

2 | 2026

Informace o knihách a knihovnách

KNIHOVNY A GENERACE
X, **Y**, Z, ALFA

Duha online:
<https://duha.mzk.cz>

Obsah

Knihovna je...	
Knihovna v roce 2050 je...	2
Studie, články	
Generace Y pohledem sociálních věd – <i>Tomáš Urbánek</i>	3
Jak oslovit generaci Y v online i offline prostředí – <i>David Humpolík</i>	5
Architektonické a prostorové požadavky napříč generacemi II. – <i>Iva Machová</i>	7
Inspirace, podněty, náměty	
V bublině aneb jak (dez)informace ovlivňují náš svět – <i>Radka Spěváčková</i>	9
Knihovníci a umělá inteligence: co nám říkají data a co z toho plyne – <i>Michaela Mrázová</i>	12
Knihovníci doporučují knihovníkům - generačně zaměřené – <i>Denisa Szaffnerová,</i> <i>Kamila Dovolé, Pavlína Šimonová, Jakub Horný, Petr Matula, Ivana Brzobohatá,</i> <i>Eliška Urbanová</i>	14
Rozvoj AI gramotnosti u žáků na druhém stupni ZŠ – <i>Michal Černý</i>	16
Proměny českého knihovnictví	
A to se daří! Rozhovor s Libuší Nivnickou o roli Ústřední knihovnické rady a jejích úkolech ve vztahu ke knihovnické obci – <i>Tomáš Kubíček</i>	17
Veřejné knihovny	
Jak Městská knihovna Bílovec proměňuje kulturní a společenský život města – <i>Jana Klazarová</i>	20
Co rekonstrukce vsetínské knihovny dala a vzala – <i>Daniela Divínová</i>	22
Naučme se učit (nejenom) seniory digitální dovednosti – <i>Martina Černá</i>	25
Konference, akce	
První ročník minikonference o problematice malých knihoven – <i>Libuše Foberová, Jan Švábenický</i>	27
Inovace v knihovnách – Krajská květnová knihovnická konference – <i>Monika Kratochvílová</i>	29
Jižní Morava čte – ohlédnutí za deseti ročníky a jak to bude dál – <i>Veronika Kašpárková, Pavla Würfel</i>	31
Informace pro knihovny	
Teorii jsme slyšeli. Jak převést advokaci knihoven do praxe? – <i>Roman Hájek</i>	33
Semináře, které spojují: inspirace ze Zlínského kraje pro spolupráci knihoven a obcí – <i>Jana Tomancová</i>	35
Vyhodnocení marketingové kampaně Březen – měsíc čtenářů 2026 – <i>David Humpolík</i>	37
Z činnosti MZK	
Ohlédnutí za čtyřiceti ročníky časopisu Duha II. – <i>Libuše Foberová</i>	39
Smart vzdelávanie v knižniciach bez hraníc – <i>Jan Zikuška</i>	42
Den brněnských knihoven: laboratoř dialogu pod širým nebem – <i>Markéta Zajícová</i>	44
Cyklus Oči Brna představuje Ivo Krobota – <i>Věra Böhmová</i>	45
Knihovnické osobnosti	
Mgr. Michaela Mrázová – ředitelka Knihovnického institutu Národní knihovny ČR – <i>Marie Šedá</i>	46
Recenze	
Povzbudenie pre knihovníkov – <i>Dušan Katuščák</i>	50
Zkušenosti ze zahraničních knihoven	
Knihovna Kennemerwaard – <i>Petra Románková</i>	52
Rozhovor	
Soustředěné čtení je základem zdravější a silnější společnosti – rozhovor s Ondřejem Benišem – <i>Veronika Kašpárková</i>	55
Fejeton	
Láska ke knihovnám aneb Pocta paní Košinové – <i>Radek Štěpánek</i>	57

Vážení a milí čtenáři,

podruhé v tomto jubilejním roce Vám přinášíme Duha. Příspěvky v čísle nabízejí různé pohledy na vztah mezi **generací Y (1981-1996) a knihovnami**. Ukazují, jak se proměňují uživatelské potřeby, jaké výzvy přináší mezigenerační spolupráce i jak mohou knihovny reagovat na společenské a technologické změny současnosti.

Ve Studiích, článkách se opět podíváme na charakteristiku generace Y z pohledu společenských věd. Zamyslíme se nad tím, jaké způsoby komunikace tato generace preferuje a jaké architektonické principy podporují její aktivní a dlouhodobé využívání knihovny. Představíme generačně zaměřenou lekci informační gramotnosti v bublině aneb jak (dez)informace ovlivňují náš svět (*Inspirace, podněty, náměty*). Seznámíme Vás s aktivitami Městské knihovny Bílovec, které proměňují kulturní a společenský život města (*Veřejné knihovny*). Necháme promluvit i zástupce generace Y z řad knihovníků – ředitelku Knihovnického institutu Národní knihovny ČR Mgr. Michaelu Mrázovou (*Knihovnické osobnosti*).

Zajímá nás také aktuální oborové dění. Přiblížíme Vám průběh mezinárodního projektu Smart vzdělávání v knižnicích bez hranic (*Z činnosti MZK*) a ohlédneme se za průběhem letošní kampaně Březen – měsíc čtenářů (*Informace pro knihovny*). V rozhovoru s Libuší Nivnickou se zabýváme rolí Ústřední knihovnické rady a jejích úkolech ve vztahu ke knihovnické obci (*Proměny českého knihovnictví*). Pozveme Vás do inspirativní knihovny v nizozemském Kennemerwaardu (*Zkušenosti ze zahraničních knihoven*). Na aktuálně probíhající kampaň Čti za národák, do které se mohou zapojit i knihovny, upozorní její manažer Ondřej Beniš (*Rozhovor*).

Přejeme Vám krásný čas dovolených a příjemné chvíle při čtení Duhy.

Za redakci časopisu Duha
Jan Lidmila

DUHA. Informace o knihách a knihovnách. Ročník 40 (2026), číslo 2.

Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně**.

Adresa vydavatele a redakce:

Moravská zemská knihovna v Brně

Kounicova 65a, 601 87 Brno

Telefon: 541 646 126

E-mail: duha@mzk.cz

IČ 094943, DIČ CZ00094943

Foto na přední straně:

Generace Y v knihovně,

autor fotografie: Al.

Grafické zpracování: Nakladatelství Orbis litera s.r.o.

Tisk: ABC Tiskárna

Vychází 4× ročně tištěně i on-line.

Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 0862-1985 (Print),

ISSN 1804-4255 (Online)

Redakce:

Mgr. Jan Lidmila, vedoucí redaktor,

PhDr. Veronika Kašpárková, redaktorka,

Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová, redaktorka.

Redakční rada:

prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D. (Moravská zemská

knihovna), předseda redakční rady, PhDr. Libuše

Foberová, Ph.D. (Moravskoslezská vědecká knihovna

v Ostravě), Mgr. Kateřina Janošková (Masarykova

veřejná knihovna Vsetín), Bc. Pavel Zajíc (Městská

knihovna Rožnov pod Radhoštěm)

jihomoravský kraj

Časopis vychází s podporou dotace Jiho­mo­ra­v­ského kraje.

Knihovna v roce 2050 je...

Knihovna v roce 2050 je...

Jak by mohla vypadat knihovna v roce 2050? Těžko říct, vzhledem k rychlému vývoji společnosti. Možná se nezmění a bude fungovat jako dřív. Ale možná se stane jakýmsi muzeem, kam budou chodit děti ve školních exkurzích, aby se podívaly, jak vypadá papírová kniha, podobně jako se chodí k nám do muzea dívat na parní stroje nebo na stará auta.

Přeji knihovně, aby vydržela a knížky byly dál běžnou součástí našich životů a nestaly se jen exotickými muzejními exponáty.

*Alena Najbertová,
muzejní pedagog
Technického muzea
v Brně*

Knihovna v roce 2050 je...

místo pospolitosti. Pokud se dožiji, a v to moc doufám, v roce 2050 mi bude 69 let. Doufám, že budu chodit do knihovny, ve které se budou potkávat různí lidé, starší, mladší, muži, ženy, veselejší nebo smutnější a třeba taky sportovkyně*ci a intelektuálky*ové. Knihy jsou studnicí radosti, poučení, inspirace už celou věčnost a myslím, že to tak zůstane, díky knihám může každý*á z nás prožívat a sdílet, co zrovna chce a potřebuje s celým světem i s těmi nejbližšími. Bude to, myslím, pořád hodně potřeba. Snad budu moct v roce 2050 ještě i já.

*Pavla Špondr Večl,
ombudsmanka
Filozofické fakulty
Univerzity Karlovy*

Knihovna v roce 2050 je...

komunitním centrem v architektonicky pozoruhodné a funkční budově. Místem, kde lidé všeho věku rádi tráví svůj volný čas. V severských zemích je běžné, že návštěvníci v knihovnách najdou kromě knih spoustu dalších věcí – dětský koutek, počítačovou učebnu, záhonky, dílnu, kinosál, kavárnu nebo třeba hudební studio. Hlavním cílem tamních knihoven je nabídnout příjemné prostředí a všem dostupnou možnost, jak se věnovat svým zálibám a odpočinku, a přitom se začíst do knížky a pár dalších si odnést domů. Osobně vítám, že služby a činnost knihoven i u nás jsou čím dál pestřejší, přesto bych si přála, aby literatura, knihy a čtení v nich hrály důležitou roli i v roce 2050.

*Jitka Jindříšková,
místopředsedkyně
Skandinávského domu
foto: Jan Křikava*

Generace Y pohledem sociálních věd

Tomáš Urbánek

tour@psu.cas.cz

Mileniálové/Generace Y (cca 1981–1996)

Takzvaná generace Y, nazývaná také mileniálové, jsou první skutečně „digitální“ generací, jejíž nejstarší část ještě zažila krátké analogové dětství. Velmi rychle se ale začala adaptovat na nové technologie, které se rozvíjely a rostly paralelně s ní. Její část také zažila ještě pád „železné opony“ a počátek rychlých společenských změn. Jednou z nich byl přechod od bipolárního světa ke globalizované společnosti. Větší otevřenost světa s možnostmi cestování patrně souvisí i s údajně větší otevřeností této generace vůči kulturní rozmanitosti, s větší tolerancí k odlišnostem a k menšinám, a s větší citlivostí k otázkám sociální spravedlnosti, ekologie a lidských práv. Její členové byli ale jako děti také svědky teroristických útoků na různých místech světa, ať už 11. září 2001 v New Yorku, v červenci 2005 v Londýně nebo později v roce 2015 např. v Paříži – a to zmiňujeme jen ty, které se staly v naší blízkosti. V roce 2008 si pravděpodobně všimli toho, že svět prochází globální finanční krizí. Spolu se zkušenostmi s přírodními katastrofami (několik povodní a dalších extrémních událostí) to mohlo vést k jejich obecnějšímu pocitu, že svět není až tak bezpečným místem, jak se možná zdálo jejich rodičům.

Možná i proto je jejich životní styl odlišný od toho, jak žijí nebo žili jejich rodiče, příslušníci dřívějších generací, především tzv. „baby boomers“. Práce pro ně není hlavním životním náplní, naopak se snaží hledat rovnováhu mezi ní a volným časem, dávají důraz na smysluplnost

práce a flexibilitu. To s sebou přináší určitou nestabilitu, která spolu s nejistotami vnějšího prostředí může vést k odkládání tradičních životních kroků, jako je koupě vlastního bydlení nebo založení rodiny. Důraz kladený na udržitelnost a etickou spotřebu souvisí s touto generací hojně využívanými prvky sdílené ekonomiky v podobě služeb jako Uber nebo

Airbnb. Namísto budování stabilní základny v podobě bydlení, rodiny a zaměstnání se lidé z generace Y často věnují osobnímu rozvoji, cestování a dalším zážitkům. Nemají také pro-

blém s delší délkou studia, což se spolu s dříve popsanými tendencemi odkládat zakládání rodiny v psychologii objevuje pod termínem tzv. „vynořující se dospělosti“ nebo „prodloužené adolescence“.

Vztahy s druhými lidmi jsou silně ovlivněny digitálními technologiemi. Nejde jen o vztahy partnerské, ale také o přátele, kteří u mileniálů plní roli jakési širší rodiny. Komunikace probíhá na chatovacích a seznamovacích platformách, seznámit se s někým je zdánlivě velmi snadné, ale zprostředkovanost této komunikace vztahy samozřejmě ovlivňuje. Jejich trvalost a intenzita přitom nemusí záležet na tom, jestli se vztah odehrává formou osobního setkávání nebo „pouhé“ komunikace přes chat a kameru s mikrofonom. Možná i proto panuje v této generaci větší otevřenost k nesezdanému partnerství. Její členové dávají ve vztazích důraz na rovnost, sdílení rolí a individuální potřeby.

Na rozdíl od generace X, jejíž hudební vkus bývá založen na preferenci určitých žánrů,

mileniálové jsou částečně i díky technologiím velmi eklektičtí (určitě ale patřili mezi první masovější konzumenty hip-hopu a dalších žánrů elektronické hudby). Zažili ještě walkmany a discmany, ale později také pirátské stahování hudby (přes službu Napster) a později streaming s nekonečným výběrem skladeb. Mnozí z nich si vytvářejí vlastní playlisty jako jakési soundtracky vlastních životů složené ze skladeb s překvapivým žánrovým a časovým rozpětím. Zatímco dřívější generace opouštěla vinylové nosiče, generace Y se k nim znovu vrací. Také jejich vztah k filmům a seriálům je specifický. Jsou první generací, která provozuje tzv. „binge-watching“, tzn. sledování mnoha dílů bezprostředně po sobě na streamovacích platformách na úkor jiných aktivit nebo spánku. Prakticky úplně už ignorují lineární vysílání TV nebo rozhlasu. Mají rádi jak nové superhrdinské ságy, komplexní seriály s dlouhodobě se rozvíjícím dějem, tak nostalgické návraty ke starším dílům. Když jsou fanoušky nějakého seriálu nebo filmu (nebo knihy), neváhají svému fanoužkovství dát průběh prostřednictvím aktivit, jako je LARP [1] nebo cosplay [2].

Ve spojení s mileniály je třeba zmínit se o specifické aktivitě na pomezí zábavy a umění, kterou jsou počítačové hry. Pro většinu lidí ze starších generací je nepředstavitelné bohatství nabídky počítačových her, mezi nimiž lze rozlišovat rozmanité žánry. Kromě poněkud stereotypně vnímaných „stříleček“ zde existují obtížně zařaditelná digitální prostředí s přesahem k hudbě, výtvarné nebo filmové tvorbě. Někteří lidé v těchto virtuálních světech tráví stovky hodin měsíčně, jsou pro ně zdrojem zábavy, poučení, inspirace a určitě také relaxace, ale pro některé i formou závislosti a úniku mimo realitu každodenního „analogového“ života. Celým textem o mileniálech se táhnou zmínky o digitálních technologiích. Říká se o nich, že jsou prvními „digitálními domorodci“, kteří vyrůstali současně s rozvojem internetu a jeho různých aplikací a platform. Tyto technologie pro většinu z nich nejsou

jen nástroje, ale organická součást jejich životů. Rychle se seznamují s novými aplikacemi a jsou zvyklí být prakticky neustále online. To vede ke vzniku nových fenoménů jako je např. FOMO [3] a stres z neustálé stimulace s různými negativními důsledky.

Podobně jako zacházejí s hudbou a filmy, používají totiž i informační zdroje – bezbřezě a eklekticky. Od knih, encyklopedií a televize a rozhlasu paralelně s rozvojem internetu přešli k digitálním zdrojům – sociálním sítím, digitálním platformám, podcastům, youtuberům a influencerům. Jsou zvyklí rychle se zorientovat a informace snadno vyhledávat a porovnávat, ale obrovské množství obsahu klade velké nároky na rozlišování mezi důvěryhodnými a pochybnými zdroji. V případě nekritické konzumace těchto obsahů hrozí riziko uzavření se v „sociálních bublinách“ vytvářejících iluzi shody někdy i o velmi okrajových tématech (od různých speciálních koníčků až po konspirační teorie).

Poznámky:

[1] LARP je zkratka pro Live Action Role-Playing, neboli „aktivní hraní rolí“, specifickou směs hry, divadla a sportu, při níž se lidé oblékají do kostýmů postav z oblíbených počítačových her, knih nebo filmů, často z oblasti sci-fi nebo fantasy. Aktivita nemá pevný scénář, jen obecně stanovená pravidla, a je založená na improvizaci jednotlivých hráčů.

[2] Cosplay je zkrácený výraz pro spojení slov costume (kostým) a play (hra). Jde vlastně o druh karnevalu, který může být navázán např. na cony (festivity) zaměřené na komiksy, anime nebo veletrhy počítačových her. Cílem je co nejvěrněji napodobit kostým a chování postav, někdy jsou akce spojené se soutěžemi a profesionálním fotografováním.

[3] FOMO je zkratka pro Fear of Missing Out – tzn. strach, že člověku něco uteče. Přináší s sebou nutkovou potřebu neustále kontrolovat obsah platform, kterým je člověk zvyklý věnovat pozornost.

Jak oslovit generaci Y v online i offline prostředí

David Humpolík

david.humpolik@influencer.cz

Generace Y, tedy lidé narození přibližně mezi lety 1981 a 1996, představuje skupinu, která stojí mezi dvěma světy. Pamatují si dobu bez chytrých telefonů a sociálních sítí, zároveň ale byli první generací, která internet přijala jako běžnou součást každodenního života. Digitální technologie pro ně nejsou novinkou ani koníčkem – jsou prostě nástrojem, který má fungovat rychle, jednoduše a bez komplikací.

Mileniálové jsou zvyklí pohybovat se mezi online a offline prostředím zcela přirozeně. Informace vyhledávají průběžně během dne, často přes mobilní telefon, a velmi rychle se rozhodují, čemu budou věnovat pozornost. V prostředí zahlceném obsahem proto reagují hlavně na komunikaci, která je stručná, autentická a relevantní. Na rozdíl od starších generací nejsou tolik loajální ke konkrétním institucím nebo značkám. Důvěru si knihovna musí získat dlouhodobě

– konzistentní komunikací, kvalitní službou a obsahem, který dává smysl. Velkou roli hrají doporučení, osobní zkušenost nebo reference ostatních uživatelů.

Komunikační kanály generace Y

Pro mileniály není důležitá jen samotná informace, ale také způsob, jakým je podaná. Příliš formální tón nebo snaha působit za každou cenu „moderně“ často vyznívá nedůvěryhodně. Mnohem lépe funguje přirozená komunikace, která respektuje čas uživatele a nepůsobí

mentorujícím dojmem. Typické je také rychlé přepínání mezi různými typy obsahu. Generace Y běžně kombinuje krátká videa, podcasty, sociální sítě (zejména Facebook a Instagram, ale i LinkedIn nebo Youtube), newslettery i delší články. Každý kanál ale využívá trochu jinak. Sociální sítě slouží spíše k inspiraci nebo rychlému přehledu, newsletter může být prostorem pro podrobnější informace a podcast často doprovází cestu do práce nebo domácí činnosti.

Důležitou roli hraje také vizuální stránka komunikace. Nejde nutně o profesionální produkci, ale spíše o autentičnost. Fotografie z prostředí knihovny, doporučení konkrétního knihovníka nebo krátké video ze zákulisí často působí důvěryhodněji než dokonale připravené propagační materiály.

Petra: typická zástupkyně generace Y

Petre je 36 let. Pracuje částečně z kanceláře a částečně z domova. Většinu dne komunikuje

přes mobilní telefon a online služby používá automaticky, bez většího přemýšlení. Pokud něco nefunguje intuitivně, rychle ztrácí trpělivost. Cestou do práce poslouchá podcasty nebo audioknihy. Na Instagram a Facebook se dívá několikrát denně, většinou ale spíš pasivně. Nesleduje influencery kvůli dokonalému životnímu stylu, spíš hledá doporučení, inspiraci nebo praktické tipy.

Když ji knihovna zaujme relevantním obsahem, ráda její příspěvek uloží, nasdílí nebo se vrátí na web. Pokud ale komunikace působí příliš obecně nebo nepřehledně, velmi rychle ji přestane vnímat. Pro Petru není knihovna jen místem pro půjčování knih. Vnímá ji jako prostor, kde může získat informace, inspiraci nebo si odpočinout. Ocení možnost online rezervace, přehledný katalog i jasně komunikovaný program akcí. Pokud se rozhoduje, zda přijde na besedu nebo workshop, potřebuje vědět, co konkrétně jí akce přinese.

Co může knihovnám fungovat

Zkušenosti z praxe ukazují, že u generace Y často funguje kombinace jednoduchosti, autenticity a pravidelnosti. Velký význam mají sociální sítě, zejména Instagram a Facebook. Důležitější než vysoká frekvence příspěvků je ale jejich kvalita a srozumitelnost. Úspěšnější bývá obsah, který působí osobně a konkrétně – například doporučení knihovníků, tematické tipy na čtení nebo krátké ukázky z akcí. Pozitivně fungují také newslettery, pokud nejsou příliš časté a obsahují relevantní informace.

Důležité je udržet přirozený a neformální tón komunikace. Ve vizuální stránce pak cílová skupina ocení přehledné vizuály a jednoduchá sdělení optimalizovaná pro mobilní telefon.

Jakým tématům se v online komunikaci věnovat

- Krátká videa a reels ze života knihovny
- Osobní doporučení knihovníků a jejich oblíbené tituly

- Zákulisní obsah – příprava akcí, práce knihovníků, novinky
- Jasně a stručně komunikovaný program akcí
- Autentické fotografie z prostředí knihovny
- Tipy na knihy podle nálady nebo životní situace
- Doporučení audioknih, podcastů nebo e-knih
- Ankety, hlasování a otázky pro sledující

Nestačí obsah vytvořit, je potřeba ho také doručit

Komunikace s generací Y není pouze otázkou tvorby obsahu. Stejně důležité je i to, zda se obsah ke své cílové skupině vůbec dostane. V prostředí sociálních sítí dnes organický dosah příspěvků dlouhodobě klesá. Nestačí tedy publikovat příspěvek a očekávat, že ho automaticky uvidí většina sledujících. Knihovny se tak často dostávají do podobné situace jako u offline propagace: investují čas do tvorby kvalitního obsahu, ale bez podpory distribuce se jeho sdělení dostane jen k omezenému publiku.

Právě generace Y je přitom vystavena obrovskému množství online obsahu každý den. Pokud má knihovna upozornit na důležitou službu, projekt nebo akci, může být vhodné podpořit vybrané příspěvky prostřednictvím reklamních nástrojů sociálních sítí. Nejde o vysoké investice ani o propagaci každého příspěvku, ale o efektivní využití času a energie, které knihovna do komunikace vložila.

Knihovna jako důvěryhodný prostor

Generace Y dnes nehledá pouze místo, kde si půjčí knihu. Oceňuje knihovny jako důvěryhodné a otevřené instituce, které dokážou propojit digitální služby i atraktivní online komunikaci s osobním přístupem. Právě v tom může být role knihoven pro mileniály velmi silná – nabídnout prostor, který není zahlcený reklamou, podporuje vzdělávání, komunitu i odpočinek a zároveň komunikuje srozumitelně a lidsky.

Architektonické a prostorové požadavky napříč generacemi II.

Iva Machová

machova.iva@centrum.cz

Generace Y v knihovnách

Knihovní prostor představuje významný faktor ovlivňující způsob využívání knihovnických služeb a vztah uživatelů ke knihovně jako instituci. V kontextu generačních proměn společnosti se ukazuje, že jednotlivé generace vykazují odlišné prostorové preference, které souvisejí s jejich informačním chováním, zkušeností s technologiemi a sociokulturním zázemím. Druhá část série se věnuje generaci Y, označované také jako generace mileniálů, jejíž příslušníci se narodili přibližně mezi lety 1981 až 1995. Tato generace vyrůstala v období digitalizace a nástupu internetu, což zásadně ovlivnilo jejich přístup ke vzdělávání, práci i veřejnému prostoru. Cílem článku je analyzovat vztah generace Y ke knihovnímu prostoru a identifikovat architektonické a interiérové principy podporující její aktivní a dlouhodobé využívání knihovny.

Knihovna jako multifunkční prostor

Proměna knihoven v posledních desetiletích úzce souvisí s proměnou způsobu práce a komunikace. Generace Y vyrůstala v období rozvoje digitálních technologií, mobilních zařízení a online komunikace, což výrazně ovlivnilo také její očekávání vůči veřejným institucím. Knihovna již pro tuto skupinu nepředstavuje pouze místo určené k výpůjčce dokumentů nebo individuálnímu studiu, ale prostor, který propojuje vzdělávání, práci, sociální kontakt i trávení volného času. Architektura knihoven proto musí

reagovat na širší spektrum aktivit a nabídnout prostředí, které umožňuje flexibilní využití. Knihovna je generací Y často vnímána jako tzv. „třetí místo“, tedy prostředí mezi domovem a prací, které poskytuje zázemí pro soustředěnou práci i neformální setkávání.

Generace Y a její vztah ke knihovnám

Generace Y je charakteristická vysokou mírou adaptability a schopností kombinovat fyzické a digitální prostředí. Informace získává převážně online, přesto však fyzický prostor knihovny neztrácí svůj význam. Knihovna je vnímána jako místo umožňující koncentraci, sdílení zkušeností a pracovní flexibilitu. Na rozdíl od generace X není pro mileniály prioritou pouze klidné a stabilní prostředí. Významnou roli zde hraje možnost variability

prostoru a jeho přizpůsobení aktuálním potřebám uživatelů. Knihovna by měla umožňovat jak individuální práci, tak skupinovou spolupráci nebo krátkodobý pracovní pobyt. Architektonické řešení knihovny proto musí podporovat dynamický způsob využívání prostoru a nabídnout prostředí, které není rigidně definováno pouze jedním účelem.

Flexibilita a variabilita knihovního prostoru

Jedním ze základních architektonických požadavků generace Y je flexibilita prostoru. Současní uživatelé očekávají možnost přizpůsobit prostředí konkrétní činnosti, ať už se jedná

o individuální práci, skupinové projekty nebo neformální setkávání. Prostorová organizace knihovny by měla umožňovat jednoduchou proměnu jednotlivých zón prostřednictvím mobilního nábytku, variabilních pracovních míst nebo otevřených dispozic. Důležitou roli zde hraje možnost přirozeného přechodu mezi jednotlivými aktivitami bez nutnosti opouštět knihovní prostor. Architektonické řešení by mělo podporovat otevřenost a propojenost prostoru, zároveň však umožňovat vytvoření částečně oddělených zón pro různé typy činností.

Prostory pro spolupráci a komunitní aktivity

Generace Y preferuje prostředí podporující komunikaci a sdílení. Knihovna již není pouze místem individuálního studia, ale také prostorem pro týmovou práci, projektové vzdělávání a komunitní aktivity. Součástí knihovního prostoru by proto měly být zóny určené pro skupinovou práci, diskuzi nebo krátkodobé pracovní schůzky. Jedná se například o menší uzavíratelné místnosti, otevřené coworkingové prostory nebo neformální zóny se sdíleným sezením. Důležitým prvkem je rovněž technologická podpora těchto aktivit. Dostupnost elektrických zásuvek, kvalitního internetového připojení a možnost využití vlastních zařízení představují základní standard současného knihovního prostoru.

Ergonomie, design a atmosféra prostoru

Generace Y klade výrazný důraz na kvalitu prostředí a celkovou atmosféru prostoru. Knihovna by měla působit přívětivě, otevřeně a současně poskytovat dostatečný pracovní komfort. Ergonomická kvalita interiéru zahrnuje nejen pohodlný nábytek a kvalitní osvětlení, ale také možnost volby mezi různými typy pracovních míst. Vedle klasických studijních stolů jsou důležité také neformální zóny umožňující krátkodobý pobyt nebo relaxaci. Materiálové řešení interiéru by mělo kombinovat funkčnost

s estetickou kvalitou. Přírodní materiály, tlumené barevné tóny a dostatek denního světla podporují příjemnou atmosféru a prodlužují dobu pobytu uživatelů v knihovně. Na rozdíl od generace X je pro generaci Y důležitá také vizuální identita prostoru. Současný design a estetická kvalita interiéru ovlivňují způsob, jakým uživatelé knihovnu vnímají a zda ji považují za atraktivní místo pro práci i trávení volného času.

Knihovna jako prostor práce i sociální interakce

Architektura knihovny dnes významně ovlivňuje její společenskou roli. Pro generaci Y je důležitá možnost kombinovat pracovní a sociální aktivity v jednom prostředí. Knihovna by proto měla nabízet prostor pro soustředěnou práci i neformální setkávání, aniž by jednotlivé funkce byly vzájemně rušivé. Kvalitní architektonické řešení umožňuje vytvořit prostředí, které podporuje spolupráci, kreativitu i individuální vzdělávání. Multifunkční charakter knihovny současně posiluje její význam jako veřejné instituce reagující na proměny současného způsobu života.

Závěr

Generace Y představuje skupinu uživatelů, jejichž vztah ke knihovnám je výrazně ovlivněn digitalizací, flexibilním způsobem práce a důrazem na sdílení informací i prostoru. Architektonické řešení knihovního prostoru musí reflektovat potřebu variability, technologické podpory a možnosti kombinace individuálních a komunitních aktivit. Klíčovými faktory jsou flexibilita prostoru, existence zón pro spolupráci, ergonomická kvalita interiéru a příjemná atmosféra podporující dlouhodobý pobyt uživatelů. Knihovna, která tyto principy respektuje, může efektivně reagovat na potřeby generace Y a posilovat svou roli moderní veřejné instituce. Tento článek navazuje na předchozí část věnovanou generaci X a je součástí širší série zaměřené na generačně diferencovaný přístup k architektuře knihoven.

V bublině aneb jak (dez)informace ovlivňují náš svět

Radka Spěváčková
edukator@knihovna-ji.cz

Lekce pro generaci Y, kterou zvládne i malá knihovna

Lekce vznikla v Městské knihovně Jihlava původně jako interaktivní vzdělávací program pro žáky 8. a 9. tříd základních škol a pro středoškoláky. Jejím cílem je otevřít s mladými lidmi témata kritického myšlení, sociálních bublin, algoritmů a ověřování informací.

Při práci s programem se ukazuje, že jeho téma výrazně přesahuje školní prostředí. Otázky typu *Proč vidím právě tyto informace? Jak poznám, že mě toto sdělení manipuluje mými emocemi? nebo Jak si ověřit zdroj, aniž bych se stal investigativním novinářem?* nejsou důležité jen pro dospívající. Stejně aktuální jsou i pro dospělé. Právě proto lze tuto lekci velmi dobře adaptovat také pro generaci Y, tedy přibližně pro ročníky 1981–1996. Základní metodika zůstává stejná, mění se pouze způsob vedení diskuze, výběr příkladů a důraz na každodenní situace dospělých: pracovní komunikaci, rodinné chaty, zpravodajství, zdraví, finance, rodičovství nebo společenská témata.

Krátká anonymní zpětná vazba od žáků a studentů ukázala, že program funguje nejlépe ve chvíli, kdy účastníci pracují s konkrétními příklady. Ve výstupech se objevovalo překvapení z toho, jak věrohodně může zavádějící informace působit, jak důležité je ověřování zdrojů a že sociální sítě nemusí ukazovat celý obraz světa. Jeden z účastníků například napsal: „Že i to, co je na sociálních sítích a píše o tom hodně lidí, nemusí být vždy pravda.“ Jiný shrnul smysl lekce slovy: „Internet je plný informací i dezinformací, měli bychom si je raději ověřovat.“ Právě tato zkušenost je přenositelná i na generaci Y. U dospělých účastníků se mění příklady, ale základní otázky zůstávají stejné: Kde informace získávám? Komu věřím? Co se mnou

zpráva dělá? A jak poznám, že ji mám ověřit, než ji pošlu dál?

- **Cílová skupina účastníků:** generace Y (cca ročníky 1981–1996)
- **Časová dotace:** 90–120 minut při větší diskuzi
- **Forma:** interaktivní workshop / skupinová knihovnická lekce
- **Doporučený počet účastníků:** max. 15 osob
- **Klíčové kompetence:** informační, mediální, digitální, občanská, kritické myšlení
- **Pomůcky:** projektor, prezentace, pracovní listy, ukázky titulků a zpráv, kartičky s tvrzením, papír a tužka, mobilní telefony účastníků
- **Vhodné pro:** městské i menší obecní knihovny, komunitní vzdělávání dospělých, programy pro veřejnost, případně pro studenty středních škol

Proč právě generace Y

Generace Y se v online prostředí většinou pohybuje samozřejmě, ale to neznamená, že má vždy čas a prostor informace vědomě ověřovat. Často řeší práci, děti, zdraví, finance, péči o rodiče nebo veřejné dění - a právě do těchto oblastí dnes vstupují zprávy ze sociálních sítí, rodinných chatů, zpravodajství, podcastů i doporučovací algoritmy. Lekce proto nestojí na vysvětlování úplných digitálních základů. Jejím cílem je nabídnout dospělým účastníkům několik jednoduchých návyků: zpomalit, pojmenovat vlastní reakci, ověřit zdroj, porovnat informaci a rozhodnout se, zda ji přijmout, nebo sdílet.

Cíle lekce

Na konci lekce by účastník měl:

1. rozlišit pojmy informace, misinformace a dezinformace,
2. poznat základní varovné znaky problematického obsahu,
3. porozumět tomu, jak vznikají sociální a informační bubliny,
4. chápat základní roli algoritmů při výběru obsahu, který vidíme online,
5. umět použít jednoduchý postup ověření informace,
6. uvědomit si vlastní informační návyky,
7. odnést si jeden konkrétní krok pro lepší informační hygienu.

Metodika lekce krok za krokem

1) Úvodní aktivita: Ověřte si místní zprávu

- **Čas:** 8 minut
- **Cíl:** ukázat, že ověřování informace může mít více cest a že nejrychlejší cesta nemusí být vždy online
- **Pomůcky:** žádné, případně mobilní telefony účastníků

U tématu dezinformací je důležité nezačínat konfrontačně. Jakmile účastník získá pocit, že mu někdo bude říkat, že „naletěl“, může se uzavřít nebo začít bránit. V praxi se proto osvědčuje začít konkrétní situací, která je blízka místu, kde se lekce odehrává.

V Jihlavě využíváme příklad obchodního domu Prior, výrazné budovy na náměstí, ke které má mnoho obyvatel nějaký vztah. Účastníky přivítám slovy: *Vítám vás u nás v knihovně na jednom z posledních vzdělávacích programů v této budově, protože za měsíc se knihovna stěhuje do Prioru. Vaším úkolem je tuto informaci jakýmkoli způsobem ověřit. Máte na to dvě minuty.* Po uplynutí času se účastníci rozdělí podle svého závěru: ano, ne, nejsem si jistý/jistá. Následuje krátká reflexe: Jak jste informaci ověřovali? Který zdroj byl nejrychlejší? Který byl nejspolehlivější? Stačil vám jeden zdroj? Komu jste věřili a proč?

Z praxe: Nejzajímavější nejsou jen správné odpovědi, ale samotné strategie ověřování. Někdo automaticky hledá na internetu, jiný na webu knihovny, někdo se zeptá knihovníka. Jeden z účastníků si informaci ověřoval telefonátem babičce, která do knihovny pravidelně chodí a „bude to vědět“. Právě tyto momenty ukazují, že ověřování informací není jen technická dovednost, ale také práce s důvěrou, kontextem a dostupnými zdroji. Podobný princip může využít každá knihovna. Stačí zvolit lokální, uvěřitelnou a rychlé ověřitelnou informaci: změnu otevírací doby, novou službu knihovny, plánovanou rekonstrukci, dopravní omezení nebo zprávu o kulturní akci. U generace Y je vhodné vybírat informace, které mají praktický dopad na každodenní život.

2) Kdy naposledy jste uvěřili něčemu, co nebyla pravda?

- **Čas:** 5 minut
- **Cíl:** uvolnit atmosféru a ukázat, že omyl je běžná lidská zkušenost

Na úvodní ověřování navazuje jednoduchá otázka: *Kdy naposledy jste uvěřili něčemu, co nebyla pravda?* Nemusí jít o politiku, média ani vážné společenské téma. Naopak je lepší začít neškodnými příklady: dětské mýty (Ježíšek, čert), rodinné rady, zaručené recepty, pověry nebo informace, které „někdo říkal“. Například: Když spolkneš žvýkačku, zůstane ti v břiše sedm let. Když spolkneš pecku, vyroste ti v břiše strom. Podle cibule se pozná, jaká bude zima. Tyto příklady jsou lehké, ale ukazují důležitý princip: lidé často nevěří informacím proto, že je ověřili, ale proto, že jim je řekl někdo blízký, známý nebo důvěryhodný.

3) Aktivita: Co je informace a co dezinformace?

- **Čas:** 5–10 minut
- **Cíl:** společně pojmenovat základní pojmy a ukázat, že s informacemi se setkáváme v mnoha různých prostředích

- **Pomůcky:** flipchart, tabule nebo papír, fixy

Na flipchart napíšu dva sloupce: Informace a Dezinformace. Nezačínám definicí, ale otázkou: *Kde všude se setkáváme s informacemi?* Odpovědi zapisujeme do prvního sloupce. Objevují se například knihy, časopisy, noviny, televize, rádio, internet, sociální sítě, podcasty, YouTube, TikTok, Instagram, škola, rodina, kamarádi, učitelé, knihovna, plakáty, reklamy nebo zprávy v telefonu. Společně pak odpovědi krátce roztřídíme: tištěná média, veřejnoprávní a elektronická média, nová média a osobní zdroje. Poté se zeptám: *A co je podle vás dezinformace?* Do druhého sloupce zapisujeme asociace účastníků: lež, manipulace, fake news, nepravda, podvod, něco upraveného, zpráva, která nás má ovlivnit.

Teprve potom pojmy krátce dovysvětlím. Informace je zpráva nebo sdělení, které nám má něco předat — poznatek, údaj, zkušenost, názor nebo fakt. Dezinformace je nepravdivá nebo záměrně zmanipulovaná informace, která má ovlivnit naše názory, emoce nebo chování. Často pracuje se strachem, hněvem, šokem nebo pocitem, že „tohle se před námi tají“.

Důležitá je také otázka na každodenní návyky: *Jaká je vaše ranní informační rutina? Co je první informace, kterou ráno přijmete?* Účastníci často zmiňují budík v telefonu, počasí, zprávy, notifikace, zprávy od blízkých, sociální sítě nebo krátká videa. Otázka pomáhá ukázat, že informace nepřijímáme jen tehdy, když „čteme zprávy“. Jsme v nich ponoření od prvních minut dne. Nakonec doplním pojem misinformace: nepravdivá nebo nepřesná informace, která se nešíří se zlým úmyslem. Člověk ji sdílí proto, že jí sám věří. Sem se dobře vrací příklady z předchozí části lekce — dětské mýty, rodinné rady nebo staré fotografie v novém kontextu.

Z praxe: Pomáhá zdůraznit, že ne každá chyba je dezinformace. Někdy jde o omyl, nepozornost, zastaralou informaci nebo špatně pochopený kontext. Cílem lekce není vidět

manipulaci za každým sdělením, ale naučit se ptát: odkud informace pochází, kdo ji šíří, proč ji šíří a co se mnou dělá.

4) Aktivita: Pět klíčových otázek

- **Čas:** 15 minut
- **Cíl:** naučit účastníky dívat se na mediální sdělení z více úhlů
- **Pomůcky:** pracovní listy nebo plakáty
5 klíčových otázek od vzdělávacího programu Jeden svět na školách.

V této části pracujeme s obrazovou aktivitou 5 klíčových otázek od vzdělávacího programu Jeden svět na školách organizace Člověk v tísni. Aktivita je dobře použitelná, protože nastaví účastníky do role těch, kteří mají okamžitě rozhodnout „pravda, nebo lež“. Místo toho je vede k tomu, aby se na sdělení dívali postupně.

Účastníky rozdělím do pěti skupin. Každá skupina dostane jeden pracovní list s jednou otázkou:

Kdo? Co? Komu? Jak? Proč?

Skupiny mají přibližně pět minut na splnění úkolu. Poté si výsledky společně představíme. Otázka Kdo? vede k přemýšlení o autorovi, redakci, instituci nebo anonymním zdroji. Co? se zaměřuje na samotný obsah: co je fakt, co názor, co chybí a zda jsou uvedeny zdroje. Komu? otevírá téma cílové skupiny, sociálních bublin a toho, proč různí lidé vidí různý obsah. Jak? sleduje formu sdělení: jazyk, obrázky, video, tituly, emoce nebo clickbait. Proč? Pomáhá hledat záměr: informovat, pobavit, prodat, získat pozornost, vyvolat strach nebo změnit názor.

Z praxe: Aktivita dobře funguje právě proto, že je obrazová a skupinová. Účastníci nemusí jen poslouchat výklad, ale sami se rozhodují, čeho si v ukázce všimnou. Společná prezentace pak přirozeně ukazuje, že ověřování informací je kombinace pozornosti, otázek a ochoty zpomalit.

Celou lekci včetně příloh najdete v elektronické verzi Duhy.

Knihovníci a umělá inteligence: co nám říkají data a co z toho plyne

Michaela Mrázová

Michaela.Mrazova@nkp.cz

Začátkem roku 2026 uzavřela Národní knihovna ČR Memorandum o spolupráci se společností Microsoft. Nejde o symbolické gesto, ale jde o konkrétní závazek systematicky rozvíjet digitální kompetence knihovníků v době, kdy technologie mění podmínky práce rychleji, než stačí vzdělávání reagovat. Tento článek přibližuje první aktivity s Microsoftem a zejména průzkum mezi 710 zaměstnanci českých knihoven, který mapoval stav práce s nástroji umělé inteligence. Výsledky jsou místy překvapivé, místy předvídatelné, ale každopádně velmi užitečné nejen pro tuto spolupráci.

Partnerství, které má smysl

Národní knihovna ČR a Microsoft podepsaly memorandum o spolupráci zaměřené na rozvoj digitálních dovedností v knihovnickém sektoru. Cílem je připravit pracovníky knihoven na práci s nástroji umělé inteligence a postupně rozšířit vzdělávací aktivity i na další kulturní a vzdělávací instituce. Jde o první rozsáhlou, dlouhodobou a systematickou spolupráci globální technologické firmy a klíčové národní kulturní instituce v oblasti AI vzdělávání. Projekt má konkrétní společenský dopad: cílem je proškolit stovky tisíc lidí a posílit digitální gramotnost napříč generacemi, sociálními skupinami i všemi regiony České republiky. Spolupráce není náhodná. Žádná jiná instituce v České republice nemá takový potenciál dostat AI gramotnost ke všem, bez ohledu na věk, region nebo sociální skupinu. Ale to předpokládá, že samotní knihovníci budou vědět, o čem mluví. První významnou vzdělávací akcí v rámci spolupráce bylo prezenční školení pro více než 100 knihovníků z celé České republiky, které se uskutečnilo 23. března v pražské centrále společnosti Microsoft. V roce 2026 se zároveň chystá několik navazujících

aktivit a v jednání je také zapojení do největší oborové konference Knihovny současnosti 2026.

Co ukázal průzkum: 710 hlasů z praxe

Jako jeden z prvních kroků spolupráce byl sestaven dotazník, distribuovaný prostřednictvím elektronických konferencí celé knihovnické komunity. Účast 710 respondentů je sama o sobě signálem, že téma AI v knihovnictví přestalo být okrajové a stalo se věcí každodenní praxe. Demografický profil respondentů je důležitý pro správnou interpretaci dat. Více než polovina pracuje v knihovnictví přes deset let a 77 % respondentů bylo ve věku 31–60 let. Nejde tedy o generaci, která s digitálními nástroji vyrůstala, jde o zkušené profesionály, kteří se s AI a dalšími technologiemi setkali během profesního života.

Kdo AI používá a kdo ne

Data odhalují výrazně polarizované spektrum. Přibližně dvě třetiny respondentů AI nástroje v práci v nějaké míře využívají, třetina nikoli. Mezi uživateli je ale obrovský rozptyl: část je

DŮLEŽITOST VZDĚLÁVÁNÍ V OBLASTI AI

Velmi důl. 43,8 %

Spíše důl. 39,0 %

Mírně 13,1 %

Málo

Velmi + spíše důležité: 82,8 % Málo + vůbec nedůležité: 4,1 %

zcela závislá na denním používání, část sáhne po chatbotu „výjimečně, když si nevím rady“. Nejpoužívanější nástroje nejsou překvapením: dominuje ChatGPT, Gemini a Copilot. Ve specifitějších oblastech se objevuje DeepL pro překlady, NotebookLM pro práci s dokumenty a Canva pro grafiku.

K čemu AI v práci slouží

Dotaz na konkrétní typy úkolů odhalil smysluplný obraz. Knihovníci používají AI zejména pro:

- práci s textem (úpravy, sumarizace, formulace e-mailů a korespondence, psaní anotací),
- překlady (rychlé překlady cizojazyčných dokumentů, anotací zahraničních titulů, komunikace se zahraničními partnery),
- přípravu akcí a lekcí (inspiration pro besedy, tvorba pracovních listů, příprava programů pro děti a školy),
- generování grafiky (plakáty, obrázky pro sociální sítě a akce),
- rešerše a vyhledávání (první orientace v tématu, hledání knih podle zadaných kritérií, dohledávání bibliografických údajů).

Přitom právě administrativní agenda zabere nejvíce pracovního času: statistiky a výkazy (55 % respondentů to označuje jako nejnáročnější), e-mailová komunikace (48 %), katalogizace a správa fondu (35 %), personální a provozní agenda (22 %). Tento nepoměr je klíčový. Knihovníci tráví většinu dne na věcech, kde by AI mohla výrazně pomoci, ale právě tam ji využívají nejméně, nebo neví jak.

Bariéry ve využívání AI

Průzkum identifikoval čtyři odlišné typy překážek, které stojí za pozornost:

- **Kvalitativní nedůvěra.** Opakuje se obava z halucinací, ze špatně citovaných zdrojů, z výstupů, které vypadají přesvědčivě, ale jsou chybné. Tato nedůvěra je racionální a zdravá, problémem je, když vede k úplné

rezignaci na využití místo k rozvoji kritické práce s výstupy.

- **Eticko-filozofické obavy.** Část respondentů se obává „zakrnění mozku“, ztráty autenticity a nárůstu generického obsahu. Tyto obavy jsou legitimní a zasluží věcnou diskuzi, ne odmítání, ale zasazení do kontextu.
- **Ekonomické a licenční bariéry.** Zdarma verze mají limity, placené verze nemají k dispozici. Toto je strukturální problém, který řeší jednotlivci za systém a který je třeba adresovat na institucionální úrovni.
- **Institucionální a systémová prázdnota.** Absence pravidel, metodiky a podpory ze strany zaměstnavatele. A k tomu zastaralý software, do nějž se žádná AI nedá integrovat.

Co knihovníci chtějí

Poptávka po vzdělávání je jednoznačná. 93 % respondentů považuje AI vzdělávání za důležité nebo velmi důležité. Nechtějí obecné teorie, nýbrž školení zaměřená na konkrétní nástroje v konkrétních situacích, praktické ukázky, sdílení zkušeností z praxe. Již nyní mohou (nejen) knihovníci využívat portál Microsoft Learn, na kterém najdou velké množství různých kurzů a cvičení zaměřených na O365, Copilot a další. Česká knihovnická komunita AI přijímá, ale ne nekriticky. Knihovny navíc cítí zodpovědnost za to, aby společnost technologický skok zvládla bez ztráty kritického myšlení.

Další kroky spolupráce

Memorandum s Microsoftem je výchozí bod, ne cíl. Partnerství je součástí iniciativy AI National Skilling Plan, kterou společnost Microsoft představila jako dlouhodobý rámec systematického vzdělávání v oblasti AI. Na březnové školení naváže série online vzdělávacích formátů, jež umožní zapojení širšího okruhu zájemců. Data z průzkumu budou sloužit jako základ pro nastavení dalších vzdělávacích aktivit.

Knihovníci doporučují knihovníkům

Denisa Szaflnerová, Kamila Dovolá, Pavlína Šimonová, Jakub Horný, Petr Matula,
Ivana Brzobohatá, Eliška Urbanová
knihovna@knihovnauk.cz, mestska@knihovna.celakovice.cz, info@knihovnaberoun.cz,
knihovna@mokra-horakov.cz, knihovnalitobratrice@seznam.cz

Přinášíme vám tipy na zajímavé tituly odborné literatury, beletrie od kolegů a kolegyň z knihoven. Tentokrát vzhledem k zaměření čísla na generaci Y bez dětské literatury. Deskové hry určené věkové kategorii 10-99 let jsme ponechali.

Odborná literatura

Martin Vopěnka: **Přežít civilizaci: mých 30 cest za obzor (1983–2019)**

Známý spisovatel, ve své knize zachycuje třicet cest, na nichž propojuje putování přírodou s osobními úvahami o člověku, civilizaci a stavu planety. Čtenáře vede nejen na zajímavá místa naší země i světa, ale nechává ho nahlédnout i do svých myšlenek, fyzických stavů a psychologických rozpoložení. Vopěnkovy filosofické reflexe vybízí k bilancování vlastního života a k přijetí odpovědnosti za planetu, kterou lidstvo nezdárcitelně ovlivňuje. Humor i dramatictější momenty střídají hlubší postřehy, které mohou v člověku probudit touhu na chvíli uniknout do ticha, do přírody a srovnat si myšlenky. Kniha je tak nejen cestopisem, ale i podnětnou osobní výpovědí.

*Denisa Szaflnerová
Knihovna Ústeckého kraje*

František Kopecký: **Případy (nejen) tvaroženských čteníků: 1921-1949**

Kniha přináší skutečné příběhy z práce vesnických četníků na Brněnsku v letech 1921–1949. Najdete v ní vyšetřování krádeží, vražd, nehod i dalších smutných a často dramatických událostí z Brněnska, Bučovicka, Slavkovska a Vyškova. Autor čerpal z archivů, kronik i dobových

novin a doplnil text množstvím fotografií a ukázek původních zápisů. Nechybějí ani příběhy z Tvarožné, Velatic, Horákova a Mokré z poválečných let. Kniha nabízí zajímavý pohled do života tehdejších četníků i obyčejných lidí na venkově.

*Ivana Brzobohatá
Obecní knihovna
Mokrý-Horákov*

Zdeňka Šíp Staňková: **Děti jsou taky lidi**

Autentické příběhy, které vám budou povědomé: jak výchova a dětství formují naši dospělost. S četbou knihy se pojí silný emotivní zážitek. Mohlo by se zdát, že je určená pouze pro rodiče, ale není tomu tak. V této knize

se může najít každý z nás, aniž by si třeba nějaké trauma uvědomoval. Uváděné reálné příběhy lidí, které vedly k vytvoření traumat, jsou velmi poučné a zároveň nechybí odborné vysvětlení řešených traumat. Mnohdy si neuvědomujeme, co svým jednáním způsobujeme, a kniha Děti jsou taky lidi nám může otevřít oči a rozšířit obzory. V současnosti je velice aktuálním tématem nejen výchova s respektem a pokorou k dětem při stanovení rozumných hranic, ale všeobecně také péče o mezilidské vztahy a sebezrozvoj.

*Eliška Urbanová
Místní knihovna Litobratřice*

Beletrie

Petra Klabouchová: *Duch Pankráce*

Nejnovější kniha české autorky přináší dojemný příběh krásné Anny a Roberta, krále Zbojníků. Oba jsou odsouzení a čekají v pankráckých celách na smrt. Díky chodbaři si však začínají psát a posílat zamilované motáky, které jim zpřijemňují jinak bezútěšné dny. Příběh doplňuje rodina ze strašnického krematoria, která se rozhodne schovávat popel a seznamy popravených, aby se na oběti nezapomnělo. Kniha nám též předkládá pohled na německé bachaře, většinou mladíky, kteří si svoji práci pro Německou říši zprvu představovali úplně jinak. Román je založen na skutečných motácích napsaných v celách smrti.

Kamila Dovole

Městská knihovna Čelákovice

Stuart Douglas: *MLADEJ MUNGO*

Pokud máte chuť dotknout se drsného příběhu a jste ochotni se brodit bahnem a špinou Glasgow, pak se nechte strhnout silným příběhem mladého kluka na pokraji společnosti. Zažijete osamělost, život na ulici, alkohol, závislosti všeho druhu, pokrytectví církve, znásilnění i beznaděj. Ale také lásku!! Jazyk autora je naprosto dokonalý, plný trefných metafor a obrazů. Kontrast drsného prostředí a jemného citu, který se všudypřítomně hlásí o slovo, vás dostane do kolen.

Pavčina Šimonová

Městská knihovna Beroun

TJ Klune: *Dům v blankytně modrém moři*

Laskavý, dojemný a neobyčejně hravý román, který potěší každého knihovníka hledajícího „útulnou fantasy“ s velkým srdcem. Autor s lehkostí propojuje témata přijetí, hledání vlastní identity i odvahu vystoupit z bezpečné rutiny. Postavy dětí ze sirotčince si čtenáře okamžitě získají svou osobitostí a jemným humorem, zatímco Linusův tichý profesní i osobní růst vytváří typ

hřejivého zážitku, který dlouho doznívá. Vyprávění sleduje Linusovu inspekční cestu na ostrov Marsyas, kde se setkává s dětmi, jež společnost považuje za nebezpečné. Právě zde postupně zjišťuje, jak křehké jsou předsudky a jak důležitou roli může hrát empatická péče. Román nabízí naději, lidskost a příběh, který dokáže přiblížit svět magických dětí široké veřejnosti.

Denisa Szaffnerová

Knihovna Ústeckého kraje

Deskové hry

Unmatched

Svižná duelová hra, kde jde jen o jedno – zničit a rozdrtit svého protivníka. Hráči si vyberou postavy, za které chtějí hrát, a zábava může začít. A že je z čeho vybírat! Třeba Červená Karkulka,

T-Rex nebo Spider-Man. Viděli jste někdy Karkulku porazit raptory? Já ano. Bohužel jsem byl na té dino-sauří straně, ale i tak jsem si to moc užil. Výhody: snadná pravidla, rychlé partie, vysoká oblíbenost. Nevýhody: ne všechny sety jsou přeložené do češtiny (ale existují fanouškovské překlady). Pro koho hra je: pro lidi, kteří rádi hrají ve dvou, mají rádi svižnější hry a chtějí někoho porazit

Jakub Horný

Městská knihovna Beroun

Heat

Heat je asi nejpovedenější závodní deskovka současnosti, která dokáže přenést pocit rychlosti, risku a napětí při závodu přímo na stůl. Hraje se pomocí karet, kde se pracuje s přehříváním motoru. Základní krabice obsahuje spoustu věcí navíc, takže nabízí i velkou variabilitu. Různé tratě, počasí nebo možnost odehrát celý šampionát s postupným vylepšováním vozu. Je to rychlá, plynulá a nenáročná hra, která baví nováčky i zkušené hráče.

Petr Matula

Městská knihovna Beroun

Rozvoj AI gramotnosti u žáků na druhém stupni ZŠ

Michal Černý
cerny@kisk.cz

Diplomová práce Pavlína Řezáčové je zajímavá tím, jak propojuje současné akademické přístupy k výuce AI gramotnosti s dobrou znalostí místních podmínek a lokálních determinantů komunitně orientovaných knihoven. V tomto ohledu může být cennou zkušeností, na kterou mohou navazovat další knihovníci nebo si z ní jen „půjčit“ vybrané části a inspirace.

Práci je třeba chápat v kontextu. Pavlína Řezáčová je dlouholetou neprofesionální knihovnicí ve Smolíně, což je nově opravená silně komunitně orientovaná knihovna v Pohořelicích. Původní idea byla realizovat těsnou spolupráci mezi školou a knihovnou v oblasti rozvoje AI gramotnosti žáků na druhém stupni, což se podařilo jen částečně. Z důvodu termínových a organizačních se centrem aktivit stala knihovna, věkově smíšená skupina a výsledná intervence směřovala nejen do vybudování této gramotnosti, ale také do posílení role knihovny. Tato nouzová varianta se nakonec stala jednou z klíčových přínosů práce.

První část textu se věnuje samotnému pojmu AI gramotnosti a tomu, co vše se pod ním může schovávat. Klíčové je, že nejde jen o nástrojovou gramotnost, o schopnost zformulovat dobrý prompt, který vrátí relevantní výsledek, ale o fenomén podstatně širší. Autorka vychází ze studie Ng a kol z roku 2021, která popisuje, že tato gramotnost má čtyři pilíře:

1. **Znát a rozumět** – získat klíčové adekvátní představy o tom, co AI je, jak pracuje, z jakých dat, modelů a hodnot vychází. Cílem je porozumění technickému pozadí nikoli na úrovni detailu, nýbrž na úrovni konceptu.
2. **Používat a aplikovat** – jejím cílem je jednak získat zkušenost s prací s konkrétními nástroji, ale také dokázat najít oblasti svého života, kde s AI dává smysl pracovat.

3. **Hodnotit a tvořit** – zde se soustředí model na schopnost kriticky reflektovat výstupy, upravit je, propojovat více aplikací dohromady.
4. **Etické hodnocení** – v sobě zahrnuje reflexi nejen dílčích produktů, ale také jejich výstupů a aktivitu uživatele, ve vztahu k sobě, druhým i životnímu prostředí.

Autorka na základě tohoto modelu (a výzkumných dat od učitelů i žáků) navrhla program, který je tvořen dílčími kroky a aktivitami tak, aby eticky přijatelně a edukačně senzitivně nabízel rozvoj AI gramotnosti v knihovně u věkově smíšené skupiny. Jakkoli byl provedený pilot drobný co do počtu respondentů (což vychází i z velikosti knihovny), věřím, že jeho dopad na životy konkrétních žáků a jejich okolí může být velký.

Text se ve svých dalších částech věnuje postupné konceptualizaci a vývoji vzdělávacích aktivit, které nejsou fixovány na školní prostředí a velice příhodně využívají svobodu, kterou neformální prostor knihovny nabízí. Jeho kvalitu ostatně dokresluje i skutečnost, že se ho zúčastnili participanti z druhého stupně dobrovolně, ve svém volném čase a hodnotili ho pozitivně. Tato – v mnoha ohledech náročná skupina – může skrze podobné kurzy získat nejen AI gramotnost, ale také pozitivní vztah ke knihovně a místní komunitě, dokáže překračovat hranice pouhého usnadňování si činností a úkolů, ale učí se rozlišovat, k čemu, kdy, proč a s jakými dopady tyto technologie využíváme.

A to se daří! Rozhovor s Libuší Nivnickou o roli Ústřední knihovnické rady a jejích úkolech ve vztahu ke knihovnické obci

Tomáš Kubíček

Tomas.Kubicek@mzk.cz

V rozhovoru, který jsme vedli s Vítkem Richterem v minulém čísle Duhy, zaznělo, že jedněmi z aktuálně nejdůležitějších úkolů českých knihovnic a knihovníků je obnova pevnosti knihovnické sítě a jasné rozdělení kompetencí. Podle něj je to právě platforma Ústřední knihovnické rady, kde by se měla dohodnout pravidla spolupráce, včetně těch s knihovnickými spolky. Současně se kriticky vyjádřil, že stávající model spolupráce se v podstatné míře vyčerpal a je třeba najít efektivnější model. Cítíš to také tak? A je ÚKR platformou, kde by mohl být nalezen nový model?

Já chci připomenout některá čísla: SKIP přes 2 tisíce členů, z toho cca 1000 institucí, SDRUK 104 institucionálních členů, z nichž mnozí jsou zároveň členy SKIP. Tato čísla zde nyní neuvádím proto, abychom podle nich srovnávali význam toho kterého spolku, ale proto, abychom si společně položili otázku, zda jisté napětí mezi spolky skutečně ovlivňuje pevnost celé knihovnické sítě? K následujícímu výroku nemám žádná statistická data, ale zdá se mi, že mnohé knihovny, které nejsou členy jednoho či druhého spolku tuto situaci buď neřeší či vnímají ji jen okrajově. Co jistě ale každá knihovna, která nechce jen přežívat v pohodlných a zajatých stereotypech,

uvítá a potřebuje, je jasná a dobře komunikovaná strategie knihovnictví v ČR – tedy koncepce rozvoje a praktické nástroje, které mohou knihovny využít, ať jde o knihovnu jakékoliv velikosti.

Jinými slovy bych si přála, aby dílčí, a věřím, že přechodný, nesoulad mezi spolky nebyl komunikován tak, že by přerostl v nálepku nepevnosti celé knihovnické sítě v ČR. Já to tak rozhodně nevnímám. Často se uvádí notoricky známá věta o obdivuhodné hustotě sítě v ČR. Což samo o sobě nebude znamenat nic, když půjde o vzájemně separované ostrovy a ostrůvky. Ale naštěstí také často slyším pochvalná slova

z jiných oborů, jak je úžasná naše ochota sdílet zkušenosti, poradit si, řešit věci společně, což v mnoha jiných oblastech prostě nefunguje.

Co mi z těchto úvah vyplývá? Máme široký systém informačních a knihovnických služeb složený z jednotlivých knihoven a chytré lidi v nich. Máme výkonné spolky. Pojďme se méně nimrat v dílčích nesouladech a nervozitách, které jsou z globálního pohledu složitosti dnešního světa marginální, a pojďme pracovat na tom, jak dělat z knihoven subjekty, které nebudou v neklidné, složité a ekonomicky náročné době škrtnuty, nebo trpěny ze slušnosti a budou pouze přežívat. Institute, které budou ne možná užitečné,

ale nepostradatelné. Budou opravdu jedním z pilířů, který spoluutváří stabilní a prosperující společnost. A tady vidím klíčovou roli Ústřední knihovnické rady. Nu, a paralelně se zabýváme tím, jak význam našich asociací posunout na další level – v kontextu národních, evropských i globálních cílů i v jejich čitelnosti a smysluplnosti pro každého současného a budoucího člena.

Tedy základním úkolem ÚKR je připravit koncepci knihoven, jako klíčový nástroj spolupráce. Co by tedy měla dle Tebe konkrétně obsahovat, aby zaručovala, že knihovny nepostradatelné budou?

Ústřední knihovnická rada je poradním orgánem ministra kultury. Jde nejenom o to připravit koncepci, ale umět ji také aktivně s ministrem komunikovat. Obě roviny jsou od sebe neoddělitelné, což ovšem neznamená, že automaticky půjde o jednoznačnou shodu. Pro to, co se ocitne v návrhu koncepce, musíme mít jasnou argumentaci. A to je úkolem pro celou ÚKR.

Pokud se ale ptáš na můj názor, co bude dělat knihovny i v budoucnu nepostradatelné, pak to je schopnost poskytnou státu infrastrukturu, která bude pomáhat v řešení jeho rozvojových i krizových situací. Zároveň tuto misi musí knihovny umět čitelně směřovat ke každému jednotlivci. Stále ještě se neumíme dostatečně prodat a prosadit naše schopnosti i potenciál, což se mj. odráží v tom, že najít zmínku o knihovnách v různých strategických dokumentech, je jako hledat jehlu v kupce sena. A pokud jde o veřejnost, rovněž se dnes a denně setkáváme s velmi zploštělým pohledem na knihovny. Knihovny jsou sice vnímány jako účtyhodné instituce, ale o jejich potřebnosti vždy shoda nepanuje. Strategické myšlení, předvídavost, rychlá akceschopnost spolu s dlouhodobě budovanou značkou kvality a důvěry. To jsou naše devizy, o které se musíme opírat a účinně je komunikovat. A na základě těchto

faktů zároveň získávat adekvátní dlouhodobé financování.

Chci se ještě vrátit ke své představě, jaká by ÚKR měla také být: Když si uvědomíme, že je to právě ÚKR, která formuluje klíčový dokument pro rozvoj knihoven ČR na další období, kladu si otázku, do jaké míry je odborná veřejnost o její práci informována. Ráda bych, abychom mnohem intenzivněji průběžně informovali o jejích aktivitách a také vtáhli do řešení řady otázek širší odbornou veřejnost. Příkladem může být aktuální iniciativa k revizi katalogu prací ve spolupráci MK ČR a ÚKR a očekávaná debata s MPSV ČR – a to i k otázce platových tabulek.

S čím by si tedy veřejnost měla asociovat potřebnost knihoven? Jaká jsou konkrétní témata, díky nimž by se jejich postavení ve společnosti podařilo opět stabilizovat nebo dokonce zvýšit? Co se reálně skrývá za onou infrastrukturou, o které mluvíš?

S každodenní přítomností. Aby Vás, pokud řešíte nějakou životní situaci, napadla myšlenka, že s ní knihovna může pomoci. Začít právě zde, ať už Vás následující kroky nasměrují kamkoliv. Knihovna jako parťák, který je člověku užitečný v každém věku. Místo, kam mají lidé důvod se vracet. Mezi důvody či hodnoty, které jsou trvalé, bezesporu patří:

- 1) lidé v knihovnách – připravení poradit, vzdělání a vnímaví k potřebám druhých,
- 2) prostor bezpečný a přívětivý, otevřený pro všechny,
- 3) odbornost,
- 4) příležitost k relaxaci, vzdělání, inspiraci, seberealizaci,
- 5) útočiště proti osamělosti, sociálnímu a technologickému vyloučení.

To vše znamená, že knihovna má potenciál stmelovat, propojovat i motivovat. Má schopnost převádět aktuální témata do praktické podoby, být průvodcem těmito změnami. Ovšem za předpokladu, že se sama učí, že nepokulháva za možnostmi doby, ale je naopak aktivním

inovátorem. Ptáš se, jaká jsou konkrétní témata. Mohla bych tu teď uvést příklady témat, jako jsou digitální transformace a podpora digitální gramotnosti, rozvoj kritického myšlení, motivace k občanské participaci na věcech veřejných, rozvoj kompetencí v oblasti klimatických změn a udržitelného rozvoje, přístup AI do každé oblasti našeho života a další. Témata se samozřejmě budou neustále vyvíjet. Proto to shrnu jedním termínem: aktuálnost. Reagujeme na to, co lidé právě řeší, otevíráme témata, která jsou důležitá, pomáháme lidem v běžném životě rozumět změnám a umět s nimi pracovat. A také s nimi komunikovat jazykem, kterému budou lidé rozumět, uvádět globální témata na konkrétních příkladech a aktivitách.

Za infrastrukturou vidím konkrétní knihovny v jednotlivých obcích, městech, školách, odborných institucích. Knihovny, které plní svou společnou úlohu, jako místa rovného přístupu ke vzdělání, informacím a kultuře a zároveň je umí čitelně přetavit do potřeb konkrétních lidí v daném místě. A odtud, dle mého soudu, vede silný advokační nástroj směrem k lidem na rozhodujících místech. Při aktivní komunikaci ze strany jednotlivých knihoven i reprezentantů knihoven jako jednotné sítě se mohou více dovídat o významu knihoven pro jednotlivce, ale také pro státní správu a samosprávu. A tady se obloukem vracím na začátek – funkční infrastruktura začíná u jednotlivého knihovníka, přes každou knihovnu jakékoli velikosti či specializace, knihovnické spolky a asociace až po Ústřední knihovnickou radu. To vše opírající se o budované centrální služby. Infrastruktura komunikující a spolupracující.

Říkala jsi, že bychom měli přemýšlet o dalším levelu, na který by se knihovny měly posunout. Co to znamená? A jaký model spolupráce by měl být pro spolupráci mezi spolky nastaven – tedy v případě, že se Vítek Richter nemýlí, když říká, že se stávající model vyčerpá?

Od chvíle, kdy padla tato teze, si kladu otázku, jaký byl stávající model. A stále jsem na to nepřišla. Byl vůbec nějaký model? Dlouhá léta tu existovaly dva spolky, které měly své linie a principy, které se neprolínaly, aktivně se neovlivňovaly, ba dokonce nebylo možné, že by některé knihovny mohly být členem jednoho z nich. To se s novým předsedou a novou filosofí SDRUK změnilo. V těchto spolcích jsou schopní lidé, často jsou členy obou spolků, setkávají se na odborných seminářích, konferencích, jsou nejen profesní kolegové, ale často přátelé. A přesto je tu najednou jakýsi boj o to, kdo je lídrem českého knihovnictví, kdo si vetkne do své vlajky silnější a slušivější slogan. Pro SKIP, který této situaci čelil, to bylo něco nového a nečekaného. A domnívám se, že pro oba spolky je to zcela zbytečné, něco, co ubírá nejen sílu, ale i náladu.

A ať to může znít banálně – atmosféra a nálada, jaká ve spolku či mezi spolky panuje, je právě pro spolkovou činnost velmi podstatná. Ten vyšší level vidím v tom, že máme důležitá společná témata a pojdme si říct, kdo jakou roli má odvést. Netřítit síly a naopak využít synergie. Ostatně takové příklady již existují např. celostátní dvouletá komunikační témata. A pak jsou tu situace, kdy zcela jednoznačně a bez váhání chceme za knihovnickou obec zaujmout a veřejně vyjádřit jednotný postoj. A to se daří.

Libuše Nivnická v roce 2003 ukončila na Ústavu informačních studií a knihovnictví UK v Praze dvouleté studium Úvod do knihovnických a informačních služeb. V roce 1991 nastoupila jako vedoucí ekonomicko-správního útvaru do Knihovny Jiřího Mahena v Brně. Od roku 1996 až do současnosti je ve funkci ředitelky. Je místopředsedkyní SKIP ČR, členkou předsednictva VV SKIP, předsedkyní RV SKIP 09, zaměstnavatelské sekce a zástupkyní SKIP v Unii zaměstnavatelských svazů. Je předsedkyní ÚKR a členkou výboru České sekce IBBY. Mezi její zájmy kromě literatury patří zejména rybaření.

Jak Městská knihovna Bílovec proměňuje kulturní a společenský život města

Jana Klazarová
klazarova@kcbilovec.cz

Současné veřejné knihovny již dávno nejsou pouze místem pro půjčování knih. Stávají se komunitními centry, která reagují na potřeby různých generací, podporují sousedské vztahy a vytvářejí prostor pro sdílení, inspiraci i odpočinek. Výrazným příkladem této proměny je Městská knihovna Bílovec, která v posledních letech systematicky rozvíjí program zaměřený také na věkovou skupinu 30–45 let. Právě tato generace často hledá aktivity, které propojují kulturní zážitek, komunitní rozměr, udržitelnost a možnost smysluplně trávit volný čas s rodinou i přáteli.

Knihovna v Bílovci na tuto potřebu reaguje velmi přirozeně. Vedle klasických knihovnických služeb nabízí pestrou škálu komunitních akcí, sousedských setkání, swapů, kreativních workshopů či kulturních programů pod širým nebem. Důležitou roli přitom hraje neformální atmosféra a důraz na budování vztahu mezi knihovnou a místní komunitou.

Velkou popularitu si získaly především různé **tematické swapy**. Výměnné akce zaměřené například na oblečení, pokojové rostliny nebo domácí vybavení oslovují zejména mladší dospělí, kteří preferují ekologický a udržitelný způsob života. Projekt **Swap oblečení**, **Pokojevka do každé rodiny** nebo **Adoptuj hrnek, misku nebo talíř** pracují s jednoduchou myšlenkou sdílení a opětovného využívání věcí, které by jinak zůstaly nevyužité. Zároveň však mají výrazný sociální přesah – lidé se při nich setkávají, společně se baví, objevují nové a nové věci a samozřejmě

tak přirozeně tráví čas v prostoru knihovny. Právě environmentální a komunitní rozměr se ukazuje jako klíčový pro generaci třicátníků a čtyřicátníků.

Tito návštěvníci často hledají autenticitu, lokální přesah a možnost aktivního zapojení. Knihovna se tak stává místem, kde je možné nejen půjčit si knihu, ale také diskutovat, tvořit nebo sdílet zkušenosti.

Velmi zajímavým příkladem komunitní práce jsou **sousedské snídaně** a **férové snídaně**. Neformální setkání u společného stolu, piknikové dece v areálu letního kina

u zámku, nebo za knihovnou

podporují sousedské vztahy a vytvářejí prostor pro mezigenerační setkání. V rámci programu COOLturní léto například uspořádali ve spolupráci s kavárnou COOLNA **Sousedskou snídani & pidi trh**, a tak spojili brunch pod širým nebem s prezentací lokálních tvůrců a drobných prodejců.

Právě festival **COOLturní léto** představuje ukázkou moderní dramaturgie veřejné

Swap oblečení

knihovny. Program propojuje hudbu, výtvarné umění, kreativní workshopy i rodinné aktivity. Koncerty nejen regionálních hudebníků, aktivity pro děti s domem dětí a mládeže, čtení a cvičení na čerstvém vzduchu dokazují, že knihovna může být aktivním kulturním hráčem. V programu se objevují koncerty pod širým nebem, kreativní floristické workshopy, jóghratky pro děti a rodiče nebo čtení pro nejmenší.

Velmi důležitým aspektem těchto akcí je jejich otevřenost. Řada programů je zdarma nebo za symbolické vstupné, což podporuje dostupnost kultury pro širokou veřejnost. Knihovna navíc často využívá netradiční prostory – nádvoří zámku, venkovní prostranství, galerijní prostory a knihkupectví. Díky tomu se kulturní akce přirozeně dostávají i k lidem, kteří běžně knihovnu nenavštěvují. Autorská setkání v Bílovci probíhají v MonAmi knihkupectví s galerií a kavárnou. Díky přátelskému prostředí, možnosti kvalitního občerstvení a měnícímu se pozadí obrazů jsou tyto akce navštěvovány širším publikem. Uživatelé knihovny jsou obklopeni kvalitním uměním, které se běžně objevuje v prestižních galeriích.

Zajímavou formou práce se čtenáři jsou rovněž knižní výzva pro děti i dospělé a hravé projekty podporující vztah ke knihám. Akce typu **Vezmi knihu na dovču/prázdniny** motivují návštěvníky, aby si knihy spojovali s odpočinkem, cestováním a volným časem. Tradiční květnové **Rande s knihou na slepo** zase pracuje s překvapením a emocí – převážně čtenářky si vybírají krásně zabalenou knihu bez znalosti autora či názvu a nechávají se překvapit literárním zážitkem. Tyto aktivity dokazují, že podpora čtenářství nemusí být formální, ale může být hravá, estetická a emocionálně atraktivní.

Adventní čas je často spojen se spěchem. My jsme se před lety dohodli, že bychom chtěli poslední akcí roku zakončit laskavě, v klidu, a tak jsme uspořádali **Polévku štěstí**. Spojili jsme síly, nechali si uvařit čočkovou polévku ve

školní jídelně, kavárnu poprosili o horkou čokoládu a punč, obchod s domácími potřebami o vánoční osvětlení. A víte, co? Má to úspěch! Celý rok se my i lidé těší na nejlaskavější komunitní akci, při které se rozdává polévka pro štěstí, cukroví pro dobrou náladu a světylka pro radost a my věříme, že se k nám jednou přidá celé náměstí a budeme slavit Vánoce společně.

Součástí dramaturgie knihovny je také oblíbená **Noc literatury**, která propojuje současnou evropskou literaturu s netradičními místy a jedinečnou atmosférou večerního města.

Generace 30–45 let zároveň oceňuje multifunkčnost knihovny. Kromě kulturních akcí nabízí knihovna také moderní služby, například půjčování e-knih, audioknih či čteček elektronických knih. Čtenáři mohou využívat online katalog, rezervační systém nebo bibliobox. Tato kombinace tradičních knihovnických služeb a moderní komunitní práce vytváří prostředí, které odpovídá současnému životnímu stylu mladších dospělých. Několikrát se také osvědčila aktivita **Půjč si svoji knihovnici**, při které mají možnost čtenáři s konkrétní pracovníci probrat svá čtenářská přání nebo si spolu dát kávu. Důležitým faktorem úspěchu je také komunikace knihovny. Z prezentace aktivit je patrný důraz na přátelský jazyk, neformální styl a budování značky knihovny jako otevřeného a živého prostoru. Knihovna se nesnaží působit institucionálně, ale naopak lidsky a přístupně. Tento způsob komunikace je pro současné publikum mimořádně důležitý.

Městská knihovna Bílovec tak ukazuje, že i menší regionální knihovna může být moderním komunitním centrem s výrazným kulturním přesahem. Aktivity pro všechny generace potvrzují, že knihovna dnes není pouze místem ticha a studia, ale hlavně prostorem pro setkávání, inspiraci a sdílení. Schopnost reagovat na aktuální společenské potřeby, podporovat komunitní život a vytvářet neformální atmosféru může být jednou z cest, jak posílit význam veřejných knihoven v 21. století.

Co rekonstrukce vsetínské knihovny dala a vzala

Daniela Divínová
ddivinova@mvk.cz

Když se řekne rekonstrukce knihovny, většina lidí si představí malování, nové regály, možná hezčí křesílka či oblíbené sedací vaky pro děti. Když se řekne rekonstrukce centrální budovy Masarykovy veřejné knihovny Vsetín na Dolním náměstí 1356, je přesnější představit si zásadní zásah do vnitřního fungování celé budovy: podlahy, stropy, přičky, elektroinstalace, odpady, schodiště, výtah, mobiliář, technologie, dispozice služeb i provozní logika knihovny prošly proměnou. Vnější plášť budovy sice zůstal mimo hlavní zásah, ale uvnitř se odehrála naprosto radikální změna.

Důvody k rekonstrukci a finanční zajištění

Hlavními důvody rekonstrukce byla především potřeba bezbariérovosti, lepších dispozic, kvalitnějšího zázemí pro vzdělávání a komunitní programy a většího komfortu pro všechny skupiny uživatelů. Příležitost přišla v roce 2022

prostřednictvím výzvy Integrovaného regionálního operačního programu. Město Vsetín jako zřizovatel podalo žádost na rekonstrukci centrální budovy knihovny na Dolním náměstí, včetně Turistického informačního centra Vsetín (TIC), které je organizační součástí vsetínské knihovny, a také na rekonstrukci sídlištní knihovny v Rokytnici. Projektovou dokumentaci zpracovalo architektonické studio FUSION ARCHITECTS Praha pod vedením hlavního architekta Ing. Arch. Jana Lapčíka.

Pro knihovnu tím začalo období, ve kterém se slova jako „projekt“, „rozpočet“ nebo „dotace“ začala skloňovat prakticky ve všech pádech

každodenní reality. Celková modernizace centrální budovy byla realizována díky třem provázaným projektům, na které město Vsetín získalo z evropských fondů celkovou podporu 96,2 mil. Kč. U knihovny šlo přitom o podporu ve výši 85 % způsobilých nákladů a u Turistického informačního centra Vsetín o 60 %.

Zvuková knihovna MSVK Vsetín

Taková čísla vypadají krásně. V tabulkách dokonce velmi krásně. V realitě ovšem znamenají také dlouhé měsíce příprav, přesunů, dolaďování, rozhodování, dohadování, administraci 5 veřejných zakázek a opakovaného zjišťování, že i nejlépe promyšlený projekt má svá slabá místa. Rekonstrukce trvala dvacet měsíců – od dubna 2024 do listopadu 2025. Během ní proběhlo 67 kontrolních dnů stavby, první 23. května 2024 po předání stavby zhotoviteli, pražské společnosti Metrostav a. s., a 15 kontrolních dnů interiérového

vybavení, přičemž vítězem vzešlým z veřejné zakázky byla firma FORM spol. s r.o. z Kozmic. Kontrolní dny se konaly vždy ve čtvrtek,

takže čtvrtek se na čas stal dnem, který jsme v knihovně prožívali s pocitem vnitřního chvění a přesvědčením, že problémy a nutné změny exponenciálně přibývají a snad nikdy neskončí.

Úprava provozu knihovny

Z provozního hlediska byla nejnáročnější skutečnost, že knihovna se musela z centrální budovy kompletně vystěhovat. Ne do jednoho dočasného prostoru, což by bylo až příliš jednoduché, ale do sedmi provizorních prostor rozmístěných po městě. Výpůjční služby fungovaly v Lidovém domě a v budově bývalé Komerční banky na Mostecké ulici, částečně jsme je také převedli do sídlištní knihovny Rokytnice, jejíž rekonstrukce měla být zahájena až na jaře roku 2026, akvizice, katalogizace a regionální funkce se přesunuly do podnikatelského inkubátoru na Maštaliskách. Museli jsme zřídit dva přechodné depozitáře knihovního fondu. Do náhradních prostor se přesunulo i TIC.

Dopad na služby byl nevyhnutelný. Náhradní prostory byly tísněnější, neumožňovaly vystavit celý fond a část knih musela být dovážena ze dvou dočasných depozitářů. Provoz pro dospělé čtenáře byl navíc umístěn nad kasínem, což přineslo nečekanou, a přiznejme si, ne zcela vítanou, olfaktorickou kapitolu knihovnického provozu: cigaretový odér šířený vzduchotechnikou. Provizorní provoz znamenal zátěž pro zaměstnance, čtenáře i partnery. Bylo nutné přenastavit pohyb dokumentů, komunikaci mezi odděleními, provozní režimy, značení, informační servis i každodenní organizaci práce. Omezení zasáhla i práci se školami. Dětská půjčovna v náhradním prostoru nebyla dostatečně prostorná, a proto se musela část spolupráce se školskými institucemi minimalizovat. Pro vsetínskou knihovnu, která dlouhodobě pracuje na intenzivním partnerství s mateřskými, základními, středními i dalšími školami ve Vsetíně a okolí, to bylo značně frustrující období.

Možná nejbolestivějším faktem, spojeným s rekonstrukcí, však bylo rozhodnutí

Zastupitelstva města Vsetína o zrušení jedné ze dvou sídlištních knihoven, které vsetínská knihovna po desetiletí svého fungování ve městě provozovala, a to ke dni otevření zrekonstruované centrální budovy. Důvodem uzavření byl nevyhovující technický stav budovy a také ekonomická rozvaha provozu pobočky Luh, která byla považována za ztrátovou. Zrušení nezabránila ani podpůrná občanská iniciativa, ani doporučení obou profesních spolků, SKIPu i SDRUKu, k přehodnocení záměru uzavřít bez náhrady knihovnu na vsetínském sídlišti Luh, vzhledem k reálnému omezení služeb, zejména pro rodiny s dětmi, seniory a další obyvatele, kteří mají omezený přístup do centra města.

Téměř dvouletý provoz v náhradních prostorech se přirozeně promítl i do statistických hodnot. Poklesy byly ovlivněny uzavřením knihovny v době stěhování a fungováním v náhradních prostorech. Počet registrovaných uživatelů klesl z 5 996 v roce 2024 na 5 175 v roce 2025, počet návštěvníků z 231 514 na 215 659 a počet fyzických návštěv ze 125 334 na 104 427. Zároveň však vzrostly online návštěvy, vstupy do elektronických informačních zdrojů a databází i elektronické výpůjčky, což dokazuje, že knihovna sice fyzicky improvizovala, ale digitálně nezmizela.

Tato zkušenost velmi prakticky potvrdila myšlenku, která se v knihovnictví často opakuje, ale nejlépe se ověřuje právě v krizových chvílích: knihovna není jen budova. Je to vztah. Vztah mezi čtenáři, zaměstnanci, zřizovatelem, školami, partnery, komunitou a veřejným prostorem. Provizorium navíc přineslo i nečekané zkušenosti. Naučili jsme se rychleji reagovat, improvizovat, testovat nové způsoby práce a posílit vnitřní komunikaci. Některé nápady by v běžném provozu možná nevznikly, protože by na ně nebyl tlak.

Pozitivní dopady rekonstrukce

Pozitivní dopady rekonstrukce jsou zřetelné hned v několika rovinách. Tou první je prostorová kvalita: nové interiéry, nové vybavení, lepší

přehlednost, více místa pro uživatele a jasnější návaznost jednotlivých služeb. Tou druhou je technologická kvalita: modernizované technické zázemí, IT vybavení, nové možnosti pro vzdělávání, práci s digitálními nástroji i komfortnější samoobslužné služby. Tou třetí je společenská kvalita: knihovna je znovu schopna naplno plnit roli místa, kde se potkávají generace, profese, potřeby i životní situace.

Pro rekonstrukci se logika provozu výrazně zpřehlednila. Turistické informační centrum zůstalo v přízemí s přímým vstupem z náměstí. Přes TIC vede bezbariérový přístup k výtahu do dalších pater knihovny. Nový prostorný výtah a nové dispoziční řešení odstranily jednu z největších bariér, které dříve komplikovaly návštěvu knihovny lidem s omezenou mobilitou i rodičům s kočárky. Druhé patro je určeno dětem a mládeží – od nejmenších návštěvníků s rodiči, přes školní kolektivy, až po teenagery a čtenáře young adult literatury. Knihovna pro děti už není jen „dětské oddělení“, ale svébytný svět, kde se potkává čtení, hra, vzdělávání, kreativita a přirozená dětská energie. Tedy energie, kterou občas v knihovně slyšíte dřív, než ji uvidíte.

Třetí patro patří dospělým čtenářům, studiu, tichu i soustředění. Nové uspořádání umožňuje lépe oddělit živější provozy od těch klidnějších. Knihovna tím získala možnost nabídnout pestřejší škálu prostředí: prostor pro setkávání, prostor pro práci, prostor pro vzdělávání i prostor pro klidné soustředění. Rekonstrukce také ukázala, že veřejná knihovna je investice, nikoli provozní rozmar. Není ovšem investicí do jedné instituce, ale do každodenní kvality života obyvatel. V době, kdy se často měří výkon institucí jen čísly, je dobré připomínat, že knihovna vytváří hodnotu dlouhodobě: podporuje čtenářství, vzdělávání, digitální kompetence, komunitní soudržnost, dostupnost informací, mezigenerační kontakt i kulturní paměť místa. To jsou věci, které se obtížně vejdu do jedné rozpočtové kolony, ale velmi rychle se pozná, když ve městě chybějí.

Velké poděkování proto patří zaměstnancům knihovny. V knihovnictví se často mluví o uživatelském komfortu. Méně často se mluví o tom, že ho vytvářejí lidé, kteří sami zrovna komfortní pracovní podmínky mít nemusejí. Poděkování patří také městu Vsetínu jako zřizovateli, poskytovatelům dotací, projektantům, architektům, zhotovitelům, partnerům a všem uživatelům, kteří s námi období rekonstrukce vydrželi. Trpělivost veřejnosti byla v tomto příběhu mimořádně důležitá. Čtenáři chodili i do provizorních prostor, učili se nové trasy a mnozí dokonce dokázali knihovnu a její pracovníky opakovaně pozitivně povzbuzovat.

Současná podoba knihovny

Znovuotevření 27. listopadu 2025 bylo proto víc než slavnostní okamžik. Bylo to symbolické nadechnutí po dlouhém období stavebního prachu, krabic, dočasných nápisů a omezení poskytovaných služeb. Dnes už je centrální knihovna znovu otevřená a stojí před námi úkol příjemnější, ale neméně náročný: nové prostory naplnit životem. Skutečná knihovna vzniká až ve chvíli, kdy do ní přijdou lidé – děti se školní třídou, senioři na kurz, rodiče s kočárkem, studenti se sluchátko, badatelé regionální historie, čtenáři detektivek, turisté, kteří hledají cestu, i ti, kteří zrovna hledají spíš sami sebe. Rok 2026 proto vnímáme jako rok nového začátku. Ne ve smyslu přerušení tradice, ale jako další kapitolu více než stoleté vsetínské knihovny. Kapitolu, v níž se tištěné knihy potkávají s moderními technologiemi, bezbariérovost s respektem, vzdělávání s komunitním životem a regionální paměť s budoucností.

Rekonstrukce nám připomněla, že knihovna není jen budova. Ale také nám připomněla, jak moc na budově záleží, pokud má dobře sloužit lidem. Nejlepší výsledek je tedy možná tento: máme novou knihovnu, která nezapomněla, kým byla, ale získala lepší podmínky pro to, kým chce být. A protože jsme na Valašsku, sluší se dodat: nebylo to jednoduché, ale stálo to za to!

Naučme se učit (nejenom) seniory digitální dovednosti

Martina Černá

propagace@knihovna-kyjov.cz

Městská knihovna Kyjov, v níž od roku 2010 pracuji jako knihovnice, lektorka vzdělávacích programů pro II. stupeň ZŠ, SŠ, SOU a SOŠ, propagační pracovník a lektor vzdělávání pro seniory, se digitálnímu vzdělávání věnuje už celou řadu let. Ačkoliv se v průběhu času potřeba učení těchto dovedností transformovala z prostředí klasických počítačů do prostředí zejména chytrých telefonů (případně tabletů), poptávka po nich zůstává i nadále vysoká. Může se zdát, že dnes už tyto dovednosti ovládají lidé napříč generacemi, avšak z praxe víme, že tomu tak stále není. To, že uživatelé chytrá zařízení mají, ještě neznamená, že s nimi umí efektivně pracovat. A přesně to se snažíme změnit.

Od počítačů k chytrým telefonům

Někdy v roce 2016/2017 jsme spustili první **Kurzy počítačové gramotnosti**. Již dříve jsme veřejnosti něco podobného nabízeli, tehdy však za těmito aktivitami stál školený lektor. Od té doby probíhají tyto vzdělávací aktivity ryze pod taktovkou knihovny. Do doby covidové pandemie jsme se v knihovně soustředili na klasické počítačové kurzy – tedy základní dovednosti v práci na PC. Kurzy byly ze strany veřejnosti velmi pozitivně přijaty a už tehdy jsme cílili zejména na seniory. Jak se ukázalo, o počítačové dovednosti měla zájem i řada neseniorů a v jednom běhu kurzů jsme spustili i večerní kurz. Ten byl určen zejména pracujícím. Největším úskalím zde byla chybějící počítačová učebna, a tak kurz probíhal v budově Klvanova gymnázia, které sídlí přímo naproti knihovně. Pak už bohužel zasáhla pandemie covidu. Po tomto období byla menší přestávka, v níž jsme se snažili přijít na to, jak výuku zpřístupnit pro co největší počet zájemců. Ve hře tehdy byla i spolupráce s místní základní školou, která nabízela vlastní počítačovou učebnu.

V průběhu času se zásadně změnil priority uživatelů. Činnosti, které řada z nás ještě před nedávnem zvládala na klasickém počítači, se poměrně rychle transformovaly do prostředí chytrých telefonů, popřípadě tabletů. Když pak přišla možnost zapojit se do digitálního

vzdělávání v rámci projektu **Digitální odyssey**, neváhali jsme a byla to pro nás příležitost, jak proměnit kompletní výuku v rámci těchto dovedností. Do projektu jsme jako knihovna zapojeni od roku 2024.

Co nabízí samotný projekt?

Digitální odyssey je program, který se zaměřuje na seniory 65+, jehož cílem je formou seminářů naučit tuto skupinu bezpečně ovládat chytré telefony, tablety i počítače a využívat všechny jejich funkce. Ambasadorem se může stát jakákoliv knihovna (případně i jiná instituce), která má možnosti takového vzdělávání provádět. Zapojení do projektu přinese možnost uspořádat kurz pod vedením externího lektora, knihovnám se dostane podpory po technické stránce a v případě pořádání kurzů i podpory v rámci tištěných materiálů pro tyto účely. Kompletní informace k jednotlivým aktivitám najdete na webu moudrasovicka.cz.

Jaké jsou naše aktivity, zkušenosti a vize v rámci digi vzdělávání?

V Městské knihovně Kyjov od počátku práce se seniory a technologiemi vsázíme na to, že je často třeba položit zejména ty nejjednodušší základy (ať už jde o práci na PC či práci s jinými chytrými zařízeními). Klíčové tedy nejsou vysoké nároky (či přímo odborné) na znalosti

v oblasti IT technologií, ale schopnost mluvit s uživateli „lidskou řečí“ a vysvětlit základy těchto činností tak, aby jim uživatelé nejenom správně porozuměli, ale aby se svá zařízení naučili používat v běžném životě. Zaměříme-li se pouze na chytré telefony, pak často narazíme na fakt, že cílová skupina tato zařízení vlastní, nicméně jejich praktické využívání je mnohdy minimální. Právě s ohledem na to, že senioři nerozumí tomu, jak zařízení funguje. Zde hraje zásadní roli i obecný pohled na virtuální svět. Zatímco dnes je mladým generacím virtuální prostředí blízké, starší lidé mohou mít problém pochopit, jak věci (případně i služby) ve virtuálním prostoru fungují.

Chceme-li však zabránit prohlubování digitální propasti u daných skupin, není snadnější cesty, než uživatele učit s nástroji pracovat a případně zbořit jejich obavy z užívání těchto technologií. Právě strach a neznalost totiž často stojí za tím, že řada seniorů tato zařízení využívat nechce. A nutně tím neříkáme (ani sami za sebe, ani návštěvníkům kurzů), že je nezbytné využívat veškeré aplikace, které jsou na trhu k dispozici. Cílíme na výuku tak, aby si každý našel to, co jej zajímá, co mu bude přínosem. Seznámení se s tím, jak chytré telefony fungují a co všechno dokáží, považujeme za klíčové s ohledem na následný rozvoj technologií všeobecně i přesah mnoha věcí do online prostředí.

Kurzy „**Jak na chytrý telefon**“ v knihovně Kyjov lektorujeme sami. Zpravidla zvládneme zorganizovat alespoň dva kurzy během pololetí, v případě zájmu nabízíme také individuální

konzultace, kdy si uživatel může s knihovníkem domluvit čas pouze sám pro sebe. Tady je prostor věnovat se například práci s notebookem, tabletem nebo řešit konkrétní problémy uživatele. Kurz je zpravidla vždy naplněn. Počet účastníků pro jeden kurz je cca 5-12 osob tak, aby práce v kurzu byla komfortní pro obě strany.

V rámci projektu Digitální odysea má knihovna k dispozici pracovní sešity, se kterými aktivně pracujeme v rámci celého kurzu. Od roku 2024, kdy jsme se do projektu Digitální odysea zapojili, se více zaměřujeme na jednotlivé potřeby seniorů (nejenom ve věku 65+) v online prostředí obecně. Modernizace některých služeb a jejich převádění do online prostoru totiž přináší řadu úskalí. Senioři často bojují s fenoménem sociálních sítí, který je pro ně mnohdy velmi těžko uchopitelný. Hůře srozumitelné

jsou řadě lidí i některé informace v rámci digitálních služeb státu (datové schránky či portál občana). Digitalizace se samozřejmě postupně dotýká i služeb knihovny. Jsou tady e-doklady nebo digitální průkazy čtenáře a další.

A co můžeme jako informační pracovníci udělat lepšího, než učit. Nabídnout bezpečný prostor těm, kteří jej hledají. Vysvětlit srozumitelně co nám digitální nástroje mohou přinést (pozitiva i negativa). Naslouchat potřebám uživatelů, kteří se na nás jako na knihovníky často obrací, protože chtějí vědět, chtějí umět, možná jenom potřebují o něco více času a trpělivosti.

Kurz Chytrý telefon

První ročník minikonference o problematice malých knihoven

Libuše Foberová, Jan Švábenický

libuse.foberova@msvk.cz, jan.svabenicky@msvk.cz

Dne 18. března 2026 proběhl v Regionální knihovně Karviná první ročník minikonference zaměřený na možnosti, metody a způsoby, jak oslovit širokou veřejnost v rámci malých knihoven. Jednotlivé výstupy se soustředily také na oblasti přesahující samotnou knižní kulturu.

S nápadem věnovat konferenci „malým“ knihovnám přišli kolegové prof. Dušan Katuščák a doc. Richard Papík. Přemýšleli jsme, koho vybrat za garanta obsahu konference a volba byla samozřejmá. Neznáme lepšího odborníka na „malé“ knihovny, než je Zlata Houšková, a velmi nás potěšilo, že tuto roli přijala. Celou konferenci velmi krásně uvedla a měla i zajímavý a podnětný příspěvek, včetně motivačního závěrečného slova. Organizátory konference byly Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, Regionální knihovna Karviná, Slezská univerzita v Opavě PPF Ústav bohemistiky a knihovnictví. Celou akci skvěle moderovala vedoucí Ústavu bohemistiky a knihovnictví dr. Michaela Dombrovská. Součástí akce byl křest Kompendia knihovnictví 4, jehož výtisk dostali účastníci jako dárek.

Jednodenní událost nazvanou *Minikonference aneb Není malých knihoven* a prezentovanou rozmanitými tématy spojoval jeden společný strategický záměr: rozšířit další řady čtenářů napříč generacemi v malých obcích a regionálních knihovnách v Moravskoslezském kraji. Mezi hlavní metody k získávání nových zájemců o knižní kulturu a zároveň upevňování vzájemných komunitních setkávání patřila v příspěvcích jednotlivých vystupujících programová nabídka překračující obvyklou náplň institucí. Podobně jako existují divadla malých forem, provozují svou činnost i knihovny malých forem bojující o co největší každodenní přízeň lokální i okolní populace svého působíště. V neustále rostoucí konkurenci v kulturním sektoru a zejména v oblasti virtuálního světa a moderních

technologií jsou zvláště malé knihovny vystaveny novým programovým výzvám i nutnosti kulturní adaptability. O všech těchto i jiných problémech pojednávaly tematicky specializované konferenční výstupy.

Čtenáři a knihovníci v nových kulturních rolích

První příspěvek *Čím všim knihovna je / může být* představila knihovnice, pedagožka a lektorka **Zlata Houšková** a zaměřila se v něm na široký multifunkční záběr knihovního prostředí. Ve všech ohledech a posláních instituce kladla důraz na jejich funkčnost a vzájemná významová propojení veškerých organizačních složek. Přednášející vnímá knihovnu zároveň jako informační a kulturní centrum, místo k využívání digitálních technologií, ústav celoživotního vzdělávání i prostředí určené k odpočinku a vzájemné komunikaci. Neopomíná ani její široké pole působnosti v oblasti rozmanitých komunitních aktivit konkrétní obce, v níž se knihovna nachází.

Na úvodní analýzu navázaly svou prezentací *Mini(knihovny) Moravskoslezského kraje* metodičky vzdělávání **Petra Ševčíková** a **Radka Krejčí** z Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě. Autorky příspěvku se zaměřily na komplexní statistické mapování jednotlivých typů krajských knihoven a poukázaly rovněž na oblasti, ve kterých tyto informační a kulturně-vzdělávací instituce zcela absentují. Během představování jednotlivých bodů zohlednily dispoziční, organizační a společenská pozadí knihoven ve spojitosti s přístupem obcí

a komunální politiky. V rámci zacílených miniknihoven informačně a obrazově dokumentovaly problematiku na příkladech obcí Závada, Jiříkov, Libhošť, Otice, Řeka, Raškovice a Stará Ves nad Ondřejnicí.

Výše rozvedené téma obou autorek doplnil výstup *Studentská praxe / dobrovolnictví pro život v obci – roční partnerská výpomoc malým knihovnám* knihovnice **Heleny Dehnerové** z Místní knihovny Pavla Křížkovského Holasovice. Přednášející se zabývala zaměstnaneckou skladbou regionálních knihoven, v nichž často pracují původně neknihovnítí pracovníci a nadšení ochotníci z jiných profesí či senioři toužící tvořit a působit v kulturním prostředí. Autorka příspěvku navrhuje zapojit do různých pracovních oblastí malých neprofesionálních knihoven studenty, praktikanty a dobrovolníky, u nichž shledává oživení, zviditelnění a omlazení knihovnického prostředí.

Následující prezentace *Knihovny karvinského regionu* vzdělávací metodičky **Anny Macurové** z Regionální knihovny Karviná se zaměřila na oblastní působnost, strukturu a zaměření regionálních knihoven v jednotlivých městech (Český Těšín, Petřvald, Rychvald) a obcích (Albrechtice, Dětmárovice, Dolní Lutyně, Horní Suchá, Petrovice, Stonava, Těrlicko, Chotěbuz, Doubrava). Formou komentování fotografií, obrázků, propagačních plakátů a úryvků z periodického tisku představila kulturní a společenské aktivity jednotlivých knihoven i veřejné akce spojené s osobní účastí mediálně známých osobností.

Program konference pokračoval prezentací *Malá obecní knihovna. Více než jen knihy*, kterou představila účastníkům knihovnice **Zdeňka Mitašiková** z Místní knihovny Dětmárovice. Autorka se zaměřila na provozní, organizační a programové charakteristiky spojené se svým pracovištěm a rozvedla jednotlivé příklady na vytváření vzdělávací a zábavné náplně pro dětské, dospívající a dospělé návštěvníky. Na příkladu referovaného pracoviště rozvedla interaktivní přístup k pojetí knižní kultury a multifunkční povahu jeho prostoru

proměňujícího se v komunitní společenská setkávání. Pevnou součástí její nabídky pro širokou veřejnost představuje knihovnická pedagogika pro různé věkové kategorie čtenářů.

Poslední příspěvek uzavírající program minikonference *Obecní knihovna Hukvaldy* přednášela knihovnice **Markéta Kološová** ze stejnojmenného pracoviště, která strukturovala svůj výstup do tří hlavních samostatných částí. V první se věnovala kategoriálnímu vymezení instituce jako místa pro setkávání a zároveň spojování všech generací čtenářů, návštěvníků a zájemců o společenská dění související s knihou. V druhé se zaměřila na svůj osobní přístup k profesi, široké variabilní možnosti spojené se vzdělávacím, kulturním a společenským posláním knihovníka i vlastní interaktivní obsahové pojetí programu pro širokou veřejnost. Ve třetí zdůraznila důležitou roli vizuální a informační propagace a marketingových strategií při prezentaci knihovny veřejnosti.

Několik poznámek závěrem

Součástí minikonference byly krátké (přibližně pětiminutové) rozhovory vycházející z metodiky Místní knihovny Pavla Křížkovského Holasovice, které uskutečnili studenti sociologie s účastníky a jejichž cílem bylo reflektovat, s jakými výzvami, inovacemi a bariérami se knihovny aktuálně setkávají. Závěry konference i studentského výzkumu dospěly k zjištění, že malé obecní knihovny často narážejí na rozmanité bariéry od nedostatku prostor, financí a zaměstnanců, přes problémy s vybavením a realizací komunitních center až po získávání přízné mladé populace vychované a formované moderními technologiemi. Výsledky prezentovaných konferenčních výstupů ukázaly, že rovněž malé knihovny mohou být kulturně a společensky multifunkčním místem. Některé z nich interaktivním programem a moderním přístupem výrazně přesahující tradičně zavedené představy o jejich poslání. Druhý ročník *Minikonference aneb Není malých knihoven* pro velký zájem plánujeme na březen 2027.

Inovace v knihovnách – Krajská květnová knihovnická konference

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Jedním z významných trendů v knihovnách je jejich rostoucí aktivní úloha nejen v kulturním a společenském životě měst a obcí, ale stále více i v oblasti celoživotního vzdělávání. Tyto změny se odrážejí také v rostoucích požadavcích na osobnost knihovníka, který se stává současně lektorem, pedagogem, koučem, mnohdy i psychologem. Podpořit a motivovat knihovníky k zapojení do těchto nových rolí si kladla za cíl Krajská květnová knihovnická konference – 4K – Inovace v knihovnách, kterou pořádala Moravská zemská knihovna v Brně.

Cílem letošního druhého ročníku, který se konal 26. května, s názvem **Od regálu k publiku: umění vzdělávat a bavit**, bylo poukázat na praktické aspekty organizace a lektorování akcí, zdůraznit roli plánování programů pro různé cílové skupiny, včetně volby vhodných formátů, a efektivní propagace. Na zahájení přivítal účastníky generální ředitel Moravské zemské knihovny v Brně prof. Tomáš Kubíček a vedoucí Odboru knihovnictví Ing. Věra Konečná. Úvodní příspěvek **Quo vadis, knihovnice a knihovníku, v lektorské roli?** přednesla Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D. z Kabinetu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Poukázala na proměny, kterým knihovníci ve své každodenní práci čelí a které se odrážejí v požadavcích na kompetence a profesní identitu učících knihovnic a knihovníků zejména s ohledem na novou podobu rámcových vzdělávacích programů.

Účastníci mohli navštívit tři bloky workshopů, na kterých zaznělo celkem pět témat. Počet účastníků u každého tématu byl s ohledem na workshopový charakter akce limitován, proto probíhaly opakovaně, dopoledne i odpoledne, aby se všichni zájemci mohli vystřídat.

- **Téma: Al lépe, efektivněji, smysluplněji: Nejen pro přípravu lekcí,** lektor: Míla Linc (Městská knihovna v Praze)
Účastníci se seznámili, jak fungují velké jazykové modely, které jsou

dostupné zdarma, vyzkoušeli si základy profesionálního promptování a správné prompty. Na závěr pan Linc ukázal několik aplikací, které je možné využít pro přípravu úspěšné lekce.

- **Téma: Úvod do lektorské práce,** lektorka: Kateřina Borovinová (Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání)

Workshop seznámil s přípravou a vedením vzdělávacího programu tak, aby byl pro posluchače srozumitelný. Účastníci si mohli vyzkoušet strukturovat program, metody práce se skupinou a srozumitelnou komunikaci. Součástí workshopu byly i jednoduché praktické aktivity.

- **Téma: Od nápadu k realizaci,** lektorka: Lucie Čevelová (Knihovna Kroměřížska)
Lucie Čevelová je nositelkou ocenění MARK 2025 a patří mezi mladé kreativní knihovníky. V rámci workshopu sdílela svoje zkušenosti z organizace projektů Týden pro klima, Mezinárodní filmový festival Jeden svět nebo Festival o smrti – Odcházení. Ukázala účastníkům, jak nad akcemi přemýšlí, co při organizaci funguje a co ne a jak zvládat všechny aspekty příprav. Součástí workshopu byl prostor pro nápady účastníků.
- **Téma: Od nápadu k návštěvníkovi: Jak dostat program knihovny mezi**

lidi, lektorka: Mgr. Kateřina Janošková (Masarykova veřejná knihovna Vsetín) Účastníci se seznámili s tím, jak vzniká program. Od prvotního nápadu přes dramaturgii programů, spolupráci s hosty a především, jaké jsou praktické kroky propagace – od webu a plakátů až po sociální sítě a další informační kanály. Dověděli se, jak efektivně komunikovat, zaujmout publikum a dát o sobě vědět.

- **Téma: Inspiromat akcí - co děláme a jak je připravujeme**, lektorka: Naděžda Adámková (Obecní knihovna v Ořechově) Obecní knihovna v Ořechově, TOP komunitní knihovna Jihomoravského kraje 2023, patří mezi menší profesionální knihovny. Paní Adámková usiluje prostřednictvím rozmanitých akcí poukázat, že knihovna není jen o půjčování knih, ale místem, kde se setkávají děti, senioři a rodiny a aktivně spolu tráví volný čas. V neposlední řadě cílí aktivitami na získávání nových čtenářů. Mezi aktivitami doporučila např. workshop deskových her, kreativní dílny (workshop zdobení perníčků), velikonoční a vánoční jarmark, piknik v parku, turnaj v air hokeji a v piškvorkách, cvičení rodičů a dětí.

Tradiční oblíbenou akcí, kterou v knihovně zavedla, je květnový Den pro ženy.

Součástí programu byla videosmyčka Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven s představením nově rekonstruovaných knihoven a informace o Databance vzdělávacích programů Knihovny Jiřího Mahena v Brně. Sponzorem konference byla firma Cosmotron Bohemia, a.s. Partnery akce byla INFRA, s. r. o., nakladatelství JOTA, s. r. o. a knihkupectví Dlouhá punčocha.

Závěrečné shrnutí konference moderovala Ing. Věra Konečná, která pozvala RNDr. Ivetu Macurovou z Krajského úřadu Jihomoravského kraje představit nový projekt Příběhy jihomoravských kronik. Jeho cílem bude prohloubit zájem obyvatel Jihomoravského kraje o historii svých obcí, podpořit jejich regionální a lokální cítění, blíže poznat život našich předků prostřednictvím obecních kronik včetně událostí, které utvářely život na jižní Moravě. Výstupem bude reprezentativní publikace Jihomoravského kraje. Projekt bude vyhlášen 7. července. Také 2. ročník konference potvrdil zájem knihovníků, účastníků zejména z menších knihoven, o tématu spojená s pořádáním aktivit, chuť se vzdělávat, setkávat a inspirovat. Po skončení programu mohli účastníci navštívit festival Den brněnských knihoven.

Inovace v knihovnách - workshop Kateřiny Borovinové

Jižní Morava čte – ohlédnutí za deseti ročníky a jak to bude dál

Veronika Kašpárková, Pavla Würfel

Veronika.Kasparkova@mzk.cz, Pavla.Wurfel@mzk.cz

Projekt Jižní Morava čte se za deset let své existence dostal do více než stovky velkých i malých obcí po celé jižní Moravě. Oslovil téměř deset tisíc dětí a jejich rodičů.

V prvním ročníku, který spoluorganizovala Městská knihovna Břeclav a Moravská zemská knihovna, bylo vybráno jméno pro maskota projektu – letícího chlapce s knihou na zádech. Autorem výtvarného návrhu je jeden z pozdějších patronů Václav Sigurson Kostohryz. Antonín neboli Antoníček, jak mu děti začaly důvěrně říkat, je dnes přítomen nejen při vyhlásování vítězných prací doprovodné soutěže, ale i při autorských čteních, besedách, setkáních se spisovateli a dalších akcích, které zapojené knihovny pořádají na podporu čtení. Z původního obrázku totiž v roce 2024 vznikly plyšové postavičky, které na zádech nesou knihu-sešit. Do něj mohou děti malovat a psát. Tonda povstal z papíru a ožil. Podobně jako v nás začnou žít příběhy, když si čteme knihy. Antoníček má dnes téměř 20 bratrů-vícerčat, které lze potkat na akcích po celé jižní Moravě.

V průběhu let došlo k postupným změnám. Původní dvě literární kategorie (proza pro dvě věkové skupiny) byly rozšířeny a v 10. ročníku už děti a mládež mohli zasílat své práce do celkem 7 kategorií. Proza byla doplněna poezií a výtvarnou kategorií pro děti, které ještě neumí psát. V desátém ročníku navíc s tématem digitálního dobrodružství přibylly i dvě kategorie z oblasti audiovizuálního ztvárnění tématu.

Projekt Jižní Morava čte má svůj cíl od začátku jasný. Podporuje aktivity vedoucí k rozvoji čtenářství a čtenářské gramotnosti. Motivuje ke čtení a následně tvoření děti a mládež základních škol (resp. mateřských v případě výtvarné kategorie). Knihovny jsou spolu se školou jedním z míst, kde se děti setkávají s knihami, se čtením. Navíc v případě knihoven v neformálním, příjemném prostředí. Bez mravenčí práce knihovníků a knihovnic by se mnohé děti ke čtení dostaly jen ve škole. Ukazuje se také, že největší benefit přináší spolupráce míst-

ních, obecních a městských knihoven se základními školami v obci. Na tomto místě chceme proto poděkovat všem knihovnám, které zvedly a stále zvedají rukavici a každý rok se zapojují do dalšího ročníku. Bez jejich nadšení, úsilí a kreativity by Jižní Morava četla o něco méně, a to by byla škoda.

Dalších 10 let před námi

Téma 11. ročníku zvolilo ve veřejném hlasování téměř sto hlasujících z jihomoravských knihoven, ale zapojit se mohla i široká veřejnost. Na koordinační schůzce 21. května v Moravské zemské knihovny navrhly zúčastněné knihovnice tři témata. Pod povrchem, Strážci zeleného království, Moje knižní hvězda – které z nich by

se líbilo vám? V následném hlasování s 45 % vyhrálo téma Pod povrchem.

Doufáme, že další ročník opět posílí mezi dětmi a mládeží radost z literatury. Připomene, že čtení není jen povinností či „vysoké umění“. Čtení je zkrátka přirozenou součástí našeho života. Může to být zábava, pokud čteme to, co chceme.

Naše největší díky patří Jihomoravskému kraji, bez jehož podpory bychom celý projekt nemohli realizovat. Poděkování dále míří do Hvězdárny a planetária Brno, na jejichž půdě probíhá již pravidelně slavnostní vyhlásování. Knižní odměny do soutěže věnovalo nakladatelství Host, z jehož nabídky jsme vybírali i knihu jako dárek pro každého soutěžícího v krajském kole. Již tradičně nás podporuje také Cosmotron Bohemia, nakladatelství CREW, Hasičský záchranný sbor České republiky, Policie České republiky – Krajské ředitelství policie Jihomoravského kraje a SAKO a.s. Do balíčku každý výherce dostal i ochutnávkou od společnosti Racio.

Jižní Morava čte by se ale neobešla ani bez patronů projektu, kterými jsou Lucie Hlavínková a Václav Sigurson Kostohryz. V minulých letech mezi naše patrony patřila herečka Alena Antalová a také spisovatel a ilustrátor Pavel Čech. Všem moc děkujeme a těšíme se na další spolupráci.

A co vy, přidáte se k nám?

Vyhodnocení soutěže Jižní Morava čte

Bude vás zajímat, že...

...titul **Čtenář roku 2026 pro Jihomoravský kraj** získaly **Sára Soldánová a Klára Bulíčková z Brna**. Obě vítězky, které porota ocenila v rámci tradiční kampaně Březen – měsíc čtenářů, studují na gymnáziu v Brně-Řečkoviciích a jejich domovskou institucí je Knihovna Jiřího Mahena v Brně. Na pobočce v Brně Medlánkách pomáhají se zakládáním knih, přípravou programů pro žáky základních škol, organizací výtvarných dílen pro nejmenší či roznosem knih nemohoucím seniorům. Ocenění v kraji vyhláší Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR s cílem podpořit zájem veřejnosti o literaturu.

Teorii jsme slyšeli. Jak převést advokaci knihoven do praxe?

Roman Hájek

roman.hajek@stredocesaknihovna.cz

Advokace knihoven. Advokační práce. Advokační kampaň. Vydejte se na kterékoli fórum zaměřené na rozbor současnosti, budoucnosti a palčivých potřeb českého knihovnictví a dám ruku do ohně, že na nutnost lepší advokace knihoven přijde řeč hned mezi „strategickými prioritami“. Máme ale advokaci v praxi? A mohli bychom ji někde vidět? Spoiler alert: o něco se pokoušíme ve SKIPu.

Pojďme si nejdřív sladit terminologii. Definice advokační práce je pestrá paleta, já si s dovořením půjčím příslušnou část příručky Rukověť zdánlivě bezmocných, kterou vydala Nadace OSF. Zaprvé, je to organizovaná, systematická, koordinovaná a většinou dlouhodobá činnost, jejímž cílem je přimět politiky, soukromé organizace nebo další klíčové aktéry ke konkrétním rozhodnutím či akcím. Zadruhé, že má vytyčené jednoznačné cíle, zpravidla zaměřené na systémovou změnu. A zatřetí, že k dosažení cílů využívá legitimní nátlakové metody.

Jinými slovy: komunikační kampaň není advokace, každoroční lobbování u starosty za vyšší rozpočet není advokace, mobilizace veřejnosti na podporu zachování pobočky, kterou chce radnice zavřít, není advokace. Advokace se zaměřuje na příčiny, ne na důsledky. Advokace je proaktivní, ne reaktivní. Smyslem advokace není představit, jak jsme skvělí, ale přesvědčit relevantní společenskou skupinu, aby o naší skvělé práci a nepostradatelném přínosu pro společnost mluvila za nás.

České knihovnictvo není tématem úplně nepolíbeno. Koncepte rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 sice o potřebě advokační práce mlčí, ale některé koncepte rozvoje regionálních funkcí už ji příkladně zmiňují. V roce 2021 připravila Moravská zemská knihovna online kurz Úvod do library advocacy, kterým prošlo na 200 knihovnic a knihovníků. Vzdělávací cyklus pro ředitele uspořádal

Ioni SDRUK, téma se objevilo na Knihovných současnosti 2025, ve Čtenáři (č. 3/2025) a ještě předtím v Duze (č. 4/2023). Poučení tedy nějak jsme, teorii jsme slyšeli. Ale kolik knihoven v Česku dělá systematickou advokační práci?

Navzdory tomu, že povědomí o významu knihoven sílí, že se i díky evropským penězům podařilo vybudovat či rekonstruovat řadu knihoven, že existuje řada pozitivních případů, kde jsou knihovny hybateli společenského života ve svých lokalitách atd., zůstávají knihovny při rozdělování veřejných financí na spodních příčkách seznamu priorit. A i když nejlepší čas, kdy do advokační práce mocné nalít finanční i personální kapacity, byl zhruba před patnácti lety, druhá nejlepší možnost je právě teď.

Zárodky advokační strategie

Jeden z pokusů, jak se vymotat z bludného kruhu deklarací a školení směrem k akci a systematické advokační práci, právě teď podniká Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP). Od začátku letošního roku pracuje pečlivě seskládaný třináctičlenný tým pod vedením facilitátorů Advokačního fóra Nadace OSF na základu advokační strategie pro české knihovny. Výstupem projektu, který finančně podporuje Ministerstvo kultury ČR a Nadace OSF, by měl být jízdní řád aktivit pro příští roky, o jejichž realizaci bude SKIP jako největší oborová organizace usilovat.

Za sebou máme zatím dva intenzivní, poctivě odpracované celodenní workshopy, které se zaměřily na formulaci řešených problémů a stanovení cílů. Z diskuzí vykrystalizovala potřeba řešit dva klíčové problémy, které spolu v mnoha ohledech souvisejí: nejasnou definici společenského přínosu knihoven a špatné platové ohodnocení knihovníků. Nejde o témata nová ani překvapivá. Jiný je ale způsob, jakým se o nich přemýšlí, kdy bereme v potaz komplexitu a provázanost jednotlivých příčin a následků, ale zároveň se snažíme vymezit jasně ohraničenou oblast a definovat dosažitelné cíle. Překvapivá je možná jiná věc: opakovaně se v debatách vracíme k tomu, že spoustu věcí nemáme řádně probranou uvnitř oboru – a že v knihovnách častokrát neumíme úplně dobře pojmenovat, co vlastně chceme a jaký společenský přínos to bude mít.

Co můžete dělat hned?

Ambici SKIPu je posílit advokační práci obor jako celek. S advokační prací ale můžete začít i na úrovni vaší knihovny. Jako cíl si nemusíte hned vytýčit rekonstrukci, stavbu nové knihovny nebo statisíce do rozpočtu na nového kolegu či kolegyni. Mnohem lepší je začít se skromnějšími cíli: zajistit financování na vymalování prostor, zařízení dětského koutku, pořízení deskových her do fondu.

Začněte tím, že si stanovíte cíl a termín, dokdy ho chcete dosáhnout. Popřemýšlejte o tom, pro koho je dosažení cíle důležité,

kdo z něj bude mít prospěch. Jaký přínos pro vaši komunitu či město bude dosažení cíle mít? Oslovte vaše spojence a požádejte je, ať vás podpoří. Někdy stačí ztratit slovo, sdílet příspěvek na sociálních sítích, přijít na zastupitelstvo. Je mnohem lepší, když o potřebnosti dětského koutku nebude starostovi psát zástupce knihovny, ale třeba místní rodičovská iniciativa. Síť spojenců soustavně budujte – a nezapomeňte do ní zahrnout také třeba místní podnikatele, pochůzkáře městské policie, který se do knihovny v zimě chodí ohřát nebo vaši kronikářku či kronikáře.

Sestavte si plán průběžné komunikace se zřizovatelem. Co vše můžete udělat pro to, aby o vašem významu vedení obce vědělo? Nabídněte pomoc knihovny s obecním festivalem. Zvěte starostu na akce. Požádejte ředitele vaší školy, ať při každoročním hodnocení jeho práce zkusí zmínit důležitost fungující knihovny. Neomezujte se v prezentaci knihovny na počty výpůjček a novinky ve fondu. Ukažte knihovnu jako nezbytnou infrastrukturu obce s nabídkou programu pro seniory, rodiny s dětmi, teenagery a další.

A ještě jedna podstatná věc: odhodte skromnost a naučte se říkat ne. Některé věci se sice dají zvládnout i s minimálním rozpočtem – je ale dobré vždy zvážit, jakou zprávu tím do okolí vysíláte. To nejhorší pro advokační práci je totiž vytvoření dojmu, že knihovna to vždycky nějak zvládne.

Bude vás zajímat, že...

...nejnovější metodická příručka projektu Bookstart – 5 knížkou do života se jmenuje **Máme rádi knížky: scénáře podle nových autorských knih pro děti** a obsahuje dvanáct detailních pořadů a setkání pro knihovníky pracující s rodiči a dětmi ve věku 1 až 6 let od knihovnic z dětských oddělení veřejných knihoven. Vydala ji Národní knihovna ČR a Knihovnický institut v tištěné i elektronické podobě. Příručka je dostupná na stránkách projektu pod záložkou Pro knihovny – Metodiky.

Semináře, které spojují: inspirace ze Zlínského kraje pro spolupráci knihoven a obcí

Jana Tomancová
tomancova@kfbz.cz

Spolupráce mezi knihovníky a jejich zřizovateli je jedním z klíčových předpokladů pro rozvoj kvalitních knihovnických služeb. Přesto se v praxi často odehrává spíše krátce při konzultacích nebo metodických návštěvách a chybí jí prostor pro sdílení inspirace, zkušeností a dobré praxe. Jednou z osvědčených cest, jak tento prostor vytvořit, jsou společné semináře pro knihovníky, starosty a zástupce obcí. Zkušenosti knihoven Zlínského kraje ukazují, že právě tato forma setkávání může být mimořádně přínosná – a zároveň realizovatelná.

Tradice, která funguje

V některých regionech má pořádání společných seminářů dlouholetou tradici. V okrese Zlín se semináře konají od roku 2006, v Uherském Hradišti od roku 2007 a na Vsetínsku od roku 2010. Právě kontinuita a pravidelnost se ukazují jako jeden z faktorů úspěchu. Pokud se akce koná každý rok ve stejném období, účastníci si na ni zvykají, zapisují si ji do kalendářů a postupně ji začínají vnímat jako samozřejmou součást své práce.

Inspirace z praxe místo teorie

Jedním z nejvýraznějších přínosů těchto setkání je možnost ukázat konkrétní příklady dobré praxe – ideálně přímo „na místě“. Velmi se osvědčuje pořádat semináře v obcích a městech, která v poslední době investovala do rozvoje knihovny, ať už prošla například rekonstrukcí nebo byla úspěšná třeba v soutěži Knihovna roku. Příklady ze Zlínského kraje ukazují, jak silný může být tento moment inspirace. Semináře se konaly například v Dolním Němčí, Slavkově nebo Ořechově, kde knihovny dlouhodobě rozvíjejí kvalitní služby, nebo ve Slušovicích, Rožnově pod Radhoštěm a Vizovicích, kde atraktivní prostředí profesionální knihovny přilákalo nadprůměrný počet starostů. Hostitelská obec či město tak získává prestižní příležitost představit své

výsledky, zatímco účastníci vidí konkrétní řešení „na živo“. Tento přístup má výrazný motivační efekt. Starostové i knihovníci si mohou prostory prohlédnout, diskutovat o financování, provozu i dopadech na komunitu. Často zaznívá jednoduché, ale výstižné konstatování: „Když to funguje vedle, proč by to nešlo i u nás?“

Program, který zaujme i zřizovatele

Klíčem k úspěchu je dobře sestavený program. Osvědčují se příspěvky, které mají praktický dopad na chod obce i knihovny a zároveň přesahují úzce knihovnická témata. Mezi atraktivní patří například témata jako propagace knihovny, umělá inteligence v praxi, regionální literatura, dotace pro knihovny, zkušenosti členů komise Vesnice roku nebo Knihovna roku, jak na moderní knihovnu apod. Velký ohlas mají také příspěvky samotných starostů. Sdílení zkušeností dodává programu autenticitu a důvěryhodnost. Mezi účastníky je zájem rovněž o exkurzi po knihovně.

Neformální část jako klíč k úspěchu

Vedle odborného programu se jako podstatný ukazuje i prostor pro odlehčení a neformální

sdílení. V MVK Vsetín zařazují do programu prvky „rozptýlení“, které zároveň nenásilně prezentují šíři a kreativitu knihovnické práce. Velmi dobře fungují například krátká divadelní ukážka v podání knihovníků, interaktivní knihovnický kvíz, do kterého se účastníci aktivně zapojují, a technologické ukážky – roboti, virtuální realita nebo tzv. technokoutek, který může fungovat průběžně po celou dobu semináře. Tyto prvky pomáhají odbourat formálnost, zapojují účastníky a zároveň ukazují knihovnu jako živé, otevřené a inovativní místo. Stejně důležité jsou i přestávky. Právě v nich vzniká prostor pro neformální rozhovory, sdílení zkušeností a navazování kontaktů. Bonusem je samozřejmě dobré občerstvení.

Kolik starostů přijde?

Zkušenosti ukazují, že zájem ze strany zřizovatelů rozhodně není zanedbatelný. V průměru se seminářů účastní asi 20 starostů a více než 60 knihovníků (podle počtu obsluhovaných knihoven příslušného regionu). Důležité je, že starostové často přijíždějí společně se „svými“ knihovníky. To vytváří jedinečný prostor pro sdílení, který běžná pracovní komunikace nenabízí.

Co starosty přitáhne?

Praxe ukazuje několik klíčových faktorů, které motivují zřizovatele k účasti:

- zajímavý a prakticky zaměřený program,
- vystoupení kolegů starostů a starostek,
- možnost setkání a sdílení zkušeností,
- atraktivní místo konání (ideálně inspirativní knihovna v obci),
- příjemná atmosféra a prostor pro neformální diskuzi.

Dobrou praxí je také slavnostní zahájení semináře za účasti zástupců kraje či města a vystoupení starostky či starosty hostitelské obce. Takový úvod dodává akci na významu. Velmi důležitý je vhodně zvolený termín. Termíny se často překrývají s jinými akcemi v obcích, proto se vyplatí předem ověřit, zda se nekoná jiná významná událost, která by mohla účast ovlivnit.

Malé výzvy, na které je dobré myslet

Přestože jsou zkušenosti velmi pozitivní, objevují se i drobné limity. Seminářů se často účastní především starostové z obcí, kde knihovna již dobře funguje a kde je spolupráce s knihovníkem přirozeně nastavená. Naopak oslovit ty, kteří by podobnou inspiraci potřebovali nejvíce, bývá složitější. I to je však výzva, se kterou lze pracovat – například cíleným oslovováním, výběrem témat nebo zapojením inspirativních příkladů z praxe.

Proč se do toho pustit?

Zkušenosti nejen ze Zlínského kraje ukazují, že pořádání seminářů pro knihovníky a zřizovatele má smysl. Přináší konkrétní přínosy: posiluje vztahy mezi knihovníky a starosty, zvyšuje povědomí o roli knihoven v obci, inspiruje k rozvoji služeb i prostor a vytváří platformu pro sdílení dobré praxe. Zároveň nejde o nereálný nebo organizačně neúnosný projekt. Naopak – při vhodném nastavení programu, zapojení hostitelských obcí a využití inspirativních míst může být seminář efektivní a dlouhodobě udržitelnou aktivitou.

Každý region má svá specifika, ale základní principy zůstávají stejné: pravidelnost, praktický obsah, zapojení zřizovatelů a důraz na osobní setkání. Pokud se navíc podaří propojit seminář s konkrétními úspěšnými příklady – ať už jde o nově zrekonstruovanou knihovnu nebo ocenění v soutěžích – získává setkání další rozměr. Specifickou příležitostí přináší i letošní volební rok. Po komunálních volbách se v řadě obcí obmění vedení a do funkcí nastoupí noví starostové a starostky. Právě semináře mohou být ideálním prostorem, jak je včas oslovit, představit jim potenciál knihoven a ukázat konkrétní přínosy pro obec. Možná se tak podaří rozšířit okruh účastníků a zapojit i ty zřizovatele, kteří se dosud podobných setkání neúčastnili.

Vyhodnocení marketingové kampaně Březen – měsíc čtenářů 2026

David Humpolík

david.humpolik@influencer.cz

Marketingová podpora kampaně Březen – měsíc čtenářů 2026 navázala na předchozí ročník využitím sociálních sítí Facebook a Instagram jako hlavních komunikačních kanálů. Oproti roku 2025 však došlo k významné změně strategie. Zatímco předchozí ročník byl zaměřen především na co nejširší zásah a budování povědomí o aktivitách knihoven, letos byl důraz kladen na konkrétní uživatelské akce zaměřené na mladé čtenáře a čtenářky – zejména návštěvu webových stránek, vyplnění dotazníku a zapojení do dalších aktivit kampaně.

Od povědomí k akci

S tím souvisela i změna cílení. Namísto široké veřejnosti byly reklamní kampaně zaměřeny především na mladé lidi ve věku 13–23 let, což bylo hlavním cílem celé kampaně, čemuž byla přizpůsobena jak témata, tak i celý web. Výjimku tvořily webináře, které cílily na skupinu ve věku 40–60 let. Pro účely reklamních kampaní jsme mohli ovšem pracovat s mladší věkovou skupinou až od 18 do 23 let, neboť cílení reklam na mladší publikum není možné. Takové nastavení umožnilo efektivněji pracovat s rozpočtem a oslovovat uživatele s vyšší pravděpodobností zájmu o propagovaný obsah.

Stejný zůstal výběr komunikačních kanálů. Pro obě sítě byly využity profily portálu Knihovny.cz. Instagram představoval přirozené prostředí pro mladší cílovou skupinu, která zde tráví významnou část svého času a aktivně reaguje na vizuální obsah. Facebook byl využíván zejména pro oslovení starších uživatelů a propagaci webinářů. Obě platformy zároveň nabízejí velmi přesné možnosti cílení podle věku, zájmů nebo online chování a dlouhodobě patří mezi nejefektivnější nástroje online komunikace (nejen) knihoven.

Obsah a rozdělení rozpočtu

Stejně jako v předchozím roce byl pro knihovny připraven obsahový plán s doporučenými texty, termíny publikace i odkazy na grafické podklady. Celkem bylo vytvořeno pět příspěvků, z toho dvě videa. Cílem bylo usnadnit knihovnám zapojení do kampaně a zajistit jednotnou komunikaci napříč republikou. Rozpočet určený na propagaci na sociálních sítích zůstal na úrovni předchozího roku. Největší podíl prostředků, shodně po 30 %, směřoval na propagaci dotazníku a dobrovolnických aktivit. Dalších 30 % připadlo na dva webináře a zbývajících 20 % na téma „Je nás slyšet“. Do celkových nákladů kampaně však není započtena práce spojená s přípravou celé kampaně, tvorbou obsahu, grafických podkladů, správou webu, nastavením reklamních kampaní, vyhodnocením výsledků, sběrem zpětné vazby od knihoven a spousty dalších činností mnoha knihovníků i externistů.

Výsledky kampaně

Na propagaci bylo využito celkem 9 945 Kč. Reklamní kampaně dosáhly 185 877 zobrazení a zasáhly 102 627 unikátních uživatelů. Celkem bylo zaznamenáno 30 126 interakcí se stránkou, 1 185 reakcí na příspěvky a 753 prokliků

na webové stránky. Z pohledu jednotlivých aktivit se nejlépe dařilo propagaci webinářů na Facebooku. První webinář se dostal k více než 20 tisícům uživatelů a přinesl 202 prokliků na web. Druhý webinář zaznamenal 179 prokliků a obdobně vysoký počet zobrazení. Potvrdilo se tak, že odborně zaměřený obsah dokáže na této platformě efektivně oslovit starší cílové skupiny.

Zajímavé rozdíly se ukázaly mezi Facebookem a Instagramem u kampaní zaměřených na dotazník a dobrovolnictví. Zatímco Facebook generoval vyšší dosah, Instagram vykazoval výrazně vyšší míru zapojení uživatelů. Například propagace dotazníku zde přinesla 414 reakcí a 114 prokliků při výrazně nižším zásahu než na Facebooku. Podobný trend se projevil také u dobrovolnické kampaně. Výsledky potvrzují, že jednotlivé platformy plnily odlišné role. Facebook se osvědčil především jako nástroj pro širší zásah a přivádění návštěvníků na web, Instagram pak jako prostředí podporující aktivnější interakci s obsahem.

Jak kampaň hodnotily knihovny

Součástí vyhodnocení bylo také dotazníkové šetření mezi knihovnami, kterého se zúčastnilo 56 respondentů, převážně z městských a obecních knihoven. Do kampaně Knihovny.

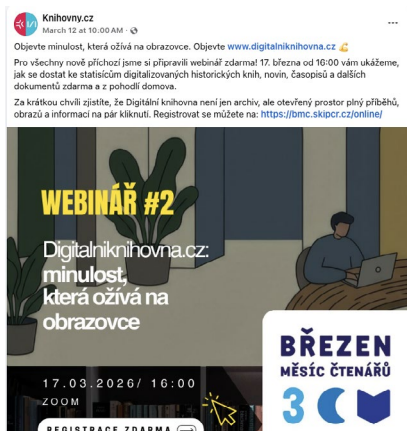
cz se zapojilo 82 % respondentů a stejný podíl deklaroval zájem zapojit se i v příštím roce.

Knihovníci nejčastěji využívali připravené plakáty, příspěvky pro sociální sítě a bannery na web. Pozitivně hodnotili zejména přehlednost materiálů, jejich grafické zpracování a připravený komunikační plán pro sociální sítě. Jako přínosné vnímali také menší počet příspěvků, který umožnil lépe kombinovat centrální kampaň s vlastními aktivitami knihoven.

Nejčastější připomínky směřovaly k potřebě zveřejňovat témata a podklady s větším časovým předstihem, aby bylo možné lépe plánovat doprovodné akce a lokální propagaci.

Závěr

Přestože rozpočet kampaně zůstal na stejné úrovni jako v roce 2025, změna strategie směrem k výkonnostním cílům přinesla pozitivní výsledky. Kampaň dokázala oslovit více než 100 tisíc uživatelů a zároveň generovat stovky návštěv webových stránek a další formy interakce. Výsledky naznačují, že kombinace přesnější definovaných cílových skupin, vhodné zvolených komunikačních kanálů a důrazu na konkrétní akce představuje efektivní směr pro další rozvoj marketingové podpory kampaně Březen – měsíc čtenářů.

Ukázky příspěvků letošní kampaně

Ohlédnutí za čtyřiceti ročníky časopisu Duha II.

Libuše Foberová

libuse.foberova@msvk.cz

Nostalgické ohlédnutí za knihovnickým časopisem DUHA, který v českém prostředí dlouhá léta informuje odborníky a širokou veřejnost o dění v knihovnách, knihovnictví i světě literatury a knižní kultury.

Časopis DUHA byl založen na konci osmdesátých let doc. Jaromírem Kubíčkem – tehdejším ředitelem *Moravské zemské knihovny* v Brně. Název DUHA vznikl podle názvu básnické sbírky Jiřího Mahena. První číslo DUHY tedy vyšlo na jaře roku 1987. Časopis čtou studenti knihovnictví, odborná knihovnická veřejnost a zájemci o literaturu a knihovny. Časopis léty neztratil nic ze své přitažlivosti, i dnes informuje o knihách a knihovnách ve svých pravidelných rubrikách: Studie a články; Inspirace, podněty a náměty; Proměny českého knihovnictví; Veřejné knihovny; Konference, akce; Informace pro knihovny; Z činnosti MZK, Knihovnické osobnosti; Recenze; Zkušenosti ze zahraničních knihoven; Rozhovor a Fejeton. Dlouhé roky byla šéfredaktorkou Jana Nejezchlebová, kterou vystřídal Jan Lidmila.

Při příležitosti 30. výročí založení knihovnického časopisu DUHA proběhla krásná výstava, která přiblížila jeho vývoj a bohatou historii. Obsah časopisu reaguje na trendy ve společnosti a v oboru a na vývoj knihoven a knihovnictví. Představuje zajímavé experty z oboru a události, které ovlivňují život knihovníků a čtenářů. O kvalitní ztvárnění výstavy se postaral grafik Štěpán Drlík. Výstava nabídla ukázky z textů zajímavých článků, medailony přispěvatelů, fejetony, fotografie, kresby a vtipy Vladimíra Renčína, ale i typy obálek, jak se měnily v čase. Slavnostní vernisáže jsem měla tu čest se osobně zúčastnit, a byl to pro mě obrovský kulturní zážitek. Vernisáž zahájil zakladatel časopisu doc. Jaromír Kubíček a dále současný ředitel *Moravské zemské knihovny*

v Brně prof. Tomáš Kubíček, který s láskou pečuje o jeho odkaz. Vernisáže se zúčastnil i grafik a designér časopisu DUHA, pan Jan Rajlich s rodinou.

Procházela a pročítala jsem všechna čísla od roku 1997 a byl to pro mě silný zážitek. Opakování všech událostí, které se staly a hýbaly životem knihoven a knihovníků v té době, bylo pro mě velmi inspirativní. Z přispěvatelů, kterých bylo skutečně hodně, bych vybrala například doc. Jaromíra Kubíčka, který má hluboké znalosti z oboru a jeho historie. Založil i obor *Vědecké informace a knihovnictví* na *Filozofické fakultě Masarykovy univerzity* v Brně, který jsem studovala, a doc. Jaromír Kubíček je pro mě velkým knihovnickým vzorem. Napsal řadu článků, z nichž vybírám zajímavý příspěvek o studiu knihovnictví na *FF Masarykovy univerzity*. Zdeňka Dohnálková se věnovala benchmarkingu ve vysokoškolských knihovnách. Dále prof. Jiří Trávníček, který představoval výzkumy z oblasti čtenářství. Recenze, které velmi kvalitně a zajímavě připravoval Vít Závodský. E-knihám a čtečkám se věnoval Tomáš Lipovský. Problematiku romských čtenářů představila Jarmila Burešová z *Knihovny města Ostravy*.

Dlouholeté semináře na téma *Knihovna a architektura* představila Dana Lošťáková. Do DUHY přispívali i kolegové ze Slovenska, např. Rozálie Cenigová, která se věnovala stavu slovenských školních knihoven. Ve Vyškově vznikl *Klub přátel Knihovny Karla Dvořáčka*, projekt *Česká knihovna, obalkyknih.cz*. aj. O šedesátiletém čekání na novou budovu vědecké knihovny

v Ostravě informoval Aleš Hrazdil, který netušil, že v provizorních prostorách Nové radnice oslavíme 75. výročí. Nyní se staví nová budova tzv. Černá kostka a je velkou nadějí pro moderní služby Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě a pro její celkový rozvoj. O průmyslově právních informacích nejenom v MZK psala Martina Machátová. Od 1. 7. 2002 patří MZK do sítě center PATLIB (*Patent Library*) – síť patentovaných knihoven v členských zemích – *Evropské patentové organizace, Evropský patentový úřad*. Časopis *Knihovna a Knihovna plus* představil Vít Richter. Problematiku zelených knihoven představili Sylvie Strýčková a kol. Rozhovor s prof. Milanem Konvičem z *Ústavu bohemistiky a knihovnictví FPF Slezské univerzity v Opavě* jsem realizovala osobně. Periodikum *ProlInflow: Časopis pro informační vědy* představila Ladislava Suchá.

Vít Richter byl častým autorem, psal o problematice, jak v knihovnách lobbovat, komunikovat a spolupracovat a tak dále. Já jsem měla v DUZE velký prostor jako dlouholetá členka redakční rady a vydala jsem sérii článků k managementu a marketingu knihoven, k efektivní komunikaci ve službách aj. Josef Moravec psal o automatizovaném systému KOHA. Doc. Richard Papík se věnoval rešeršní strategii a rešeršním službám. Štěpánka Žižková psala o čtyřech letech fungování noční studovny v nové *Národní technické knihovně*. Velmi zajímavý byl rozhovor s Vojtěchem Balíkem, bývalým ředitelem *Národní knihovny*. Jana Černá z *Knihovny Jiřího Mahena* v Brně představovala dílo a život Jiřího Mahena, 20 let Mahenova památníku aj. Velká série článků byla věnována knihovnám paměťových institucí. V Třebíči se konal

každoročně pravidelný odborný seminář k problematice zvukových knihoven. Jan Lidmila popsal proměny informačního vzdělávání. Veronika Kašpárková představila *Standard Handicap Friendly*, management moderní knihovny popsala kolegyně ze Slovenska Elena Sakálová, nové typy dokumentů a role knihoven zazněla od Adolfa Knolla. Miloš Kvapil realizoval velmi zajímavý rozhovor s prof. Jiřím Cejpkem o knihovnickém zákonodárství.

Doc. Kubiček při 30. výročí Duhy

V rámci DUHY zasedá již od jejího založení v roce 1987 redakční rada, kde jsem od roku 2011 stálou členkou, a jejíž složení se napříč léty postupně proměňovalo. Zatímco do roku 2014 měla za předsedu Tomáše Gece, od roku 2015 zastává tuto funkci až dodnes prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D. z *Moravské zemské knihovny* v Brně. Byly zde

s námi i kolegyně Martina Bartáková a Adéla Dilhová ze stejné instituce. V roce 2016 se staly členkami rady PhDr. Helena Gajdůšková z *Masarykovy veřejné knihovny Vsetín* a Hana Šimonová z *Městské knihovny Hodonín*. Další personální změny nastaly v roce 2020, kdy jsme přivítali kolegu Pavla Zajíce z *Městské knihovny Rožnov pod Radhoštěm*, a roku 2021, v němž k nám přišla Kateřina Janošková z *Masarykovy veřejné knihovny Vsetín*. Členy rady byli rovněž profesionálové, kteří souběžně působili a někteří z nich dodnes působí v DUZE na pozici výkonných a technických redaktorů jako Monika Kratochvílová, Eva Sedláčková a Jan Lidmila.

Personální změny provázely v průběhu dlouhých let rovněž redakční složení časopisu, kde byla až do roku 2016 dlouholetou vedoucí

redaktorkou Mgr. Jana Nejezchlebová. Od roku 2017 ji ve funkci vystřídal výkonný redaktor Mgr. Jan Lidmila a kolegyně se vrátila k práci výkonného redaktorství. Na pozici výkonných redaktorek působily dlouhodobě Helena Kabátová a Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová, zatímco roli redaktorek zastávaly Barbora Buchtová a Adéla Dilhofová. Před několika lety došlo k dalším změnám v této oblasti, kdy na redaktorské pozice nastoupily Michaela Navrátilová v roce 2023 a PhDr. Veronika Kašpárková v roce 2024. Všichni zmínění i někteří další lidé zapojení do práce na periodiku DUHA odvedli velký kus práce a výrazně se podíleli na výsledné podobě časopisu. Zároveň představují neodmyslitelnou tvář historického vývoje čtení o knihovnách a knihovnictví na jeho stránkách.

Relativně nedávno se mírně změnil také podnázev časopisu, což souvisí s jeho širším oblastním knihovnickým zaměřením. Jestliže až do roku 2016 jsme mohli pod DUHOU číst *Informace o knihách a knihovnách z Moravy*, od roku 2023 proběhla menší kosmetická úprava a vidíme zde jen *Informace o knihách a knihovnách*. V průběhu několika desetiletí procházela proměnami nejen vizuální podoba titulní obálky, ale také obsahová náplň, sazba, grafika, rozvržení textu, užití písma, strukturování stránek apod. Časopis se tedy celkově měnil nejen redakčně, obsahově a vizuálně, ale souběžně i historicky, protože ušel od roku 1987 dlouhý kus cesty a budoval si svou cestu ke čtenářům, zakotvení v knihovnické literatuře a postavení ve veřejném životě. Dnes díky jeho zakladateli a prvnímu předsedovi redakční rady, panu Jaromíru Kubíčkovi, i mnoha dalším osobnostem zapojených do časopiseckého dění, patří DUHA v současnosti k těm nejzajímavějším knihovnickým periodikům v České republice.

Další zajímavou a podstatnou změnou periodika jsou specializovaná monotematická vydání, která začala pravidelně vycházet od prvního čísla roku 2016 a vycházejí ve své zavedené podobě dodnes. Celý jeden ročník

zaměřený na konkrétní téma a jeho odvětví tak přináší čtenářům zajímavý a inspirativní vhled do oblasti knihovnictví a souvisejících humanitních, kulturních a pedagogických oborů. Zpravidla se jedná o tematický cyklus na pokračování, který sleduje zvolené téma v jeho různých podobách a nabízí širší ucelený pohled nejen pro knihovníky a další odborníky v oboru, ale také pro širokou veřejnost. První speciál z roku 2016 se věnuje celoživotnímu vzdělávání knihovníků, knihovnám paměťových institucí, digitalizaci a moderním trendům. Poslední páté číslo se pak věnuje historii DUHY a čtenáři si zde mohou přečíst některé archivní články z tohoto časopisu z let 1987 až 2010.

Zmiňme se ještě jen telegraficky o některých speciálních tématech, která vycházela v následujících letech. V roce 2017 to byly kategorie čtenářů (dětí, dospívající, dospělí a senioři). Během roku 2018 si mohli čtenáři přečíst příspěvky o jednotlivých typech knihoven (městské, krajské, akademické, speciální) a o současných překladech zahraničních knih. V roce 2019 se staly v rámci knihoven hlavními tématy zprostředkování informací, prostor pro vzdělávání, místo setkávání, brána do budoucnosti i perspektivy oboru a profese knihovníka. Roku 2023 slavila vydavatelská instituce časopisu *Moravská zemská knihovna* v Brně stoleté výročí od svého založení, které se přeneslo i na stránky jednotlivých příspěvků v DUZE. Mnohá další speciální témata najdou čtenáři a zájemci o knihovnictví, knihovny, literaturu a knižní kulturu obecně v digitálním archivu čísel na webu časopisu.

Závěrem bych dodala, že je pro mě obrovskou ctí, že jsem řadu let členkou redakční rady a setkávám se tak s velmi zajímavými osobnostmi z oboru. Velmi děkuji doc. Jaromíru Kubíčkovi, že časopis pro nás knihovníky založil a že mě před léty přizval ke spolupráci. Děkuji a velmi si toho vážím. DUZE přeji ještě hodně, hodně, hodně šťastných a plodných let, moře kvalitních příspěvateľů a nadšenou redakční radu. A samozřejmě houf natěšených čtenářů.

Smart vzdělávání v knihovnách bez hranic

Jan Zikuška

Jan.Zikuska@mzk.cz

Od února 2025 realizuje Moravská zemská knihovna společně s Centrem vědecko-technických informací SR projekt Smart vzdělávání v knihovnách bez hranic, podpořený programem Interreg VI-A Slovensko – Česko. Projekt se mimo jiné zaměřuje na rozvoj digitálních dovedností prostřednictvím veřejných knihoven a jeho cílem je inspirovat a vyškolit knihovníky tak, aby mohli samostatně připravovat vzdělávací aktivity zaměřené na moderní (smart) technologie pro svoje uživatele.

Účastníci, kteří se do projektu přihlásili, se museli zúčastnit série čtyř praktických workshopů s následujícími tématy:

- **Jak umělá inteligence mění svět** – práce s AI nástroji, tvorba efektivních promptů a využití umělé inteligence při práci s textem, obrazem, zvukem i videem.
- **Jak se neztratit ve světě syntetické reality** – téma věnované kritickému myšlení, rozpoznávání manipulací, sociálnímu inženýrství a bezpečnému pohybu nejen v online prostředí.
- **Programování a robotika v pohybu** – téma představuje základy blokového programování, algoritmického myšlení a práci s roboty a zařízeními jako Ozobot, mBot nebo Microbit.
- **3D světy a XR technologie** – školení jsou zaměřena na tvorbu a tisk 3D modelů i možnosti virtuální a rozšířené reality prostřednictvím moderních XR technologií.

Samotná školení začala v září 2025 a ke konci května 2026 se jich zúčastnilo přes 100 knihovníků nebo knihovnic z více než 50 různých knihoven Jihomoravského a Zlínského kraje. Tato školení proběhla v následujících knihovnách:

- Moravská zemská knihovna (ve spolupráci s KJM)

- Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně
- Městská knihovna Kuřim
- Městská knihovna Znojmo
- Městská knihovna Boskovice
- Městská knihovna Hodonín
- Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově
- Městská knihovna Kyjov
- Knihovna Bedřicha Beneše Buchlovana v Uherském Hradišti

Důležitou součástí probíhajících školení je i získávání zpětné vazby od účastníků po každém realizovaném workshopu, a to za účelem případného zlepšení a úpravy do dalšího kola realizace. Cílem následujícího textu není podrobně popsat veškeré aspekty takto získané reflexe, spíše poukázat na některé dílčí poznatky, které si realizační tým odnesl. Níže uvedená data a grafy vycházejí z již realizovaných školení, přičemž v některých knihovnách dosud neproběhla kompletní série čtyř navazujících setkání. Počet respondentů proto může být v jednotlivých případech mírně odlišný.

Věková struktura účastníků

Cílem všech školení je mimo jiné poukázat na to, že Smart technologie do knihoven patří, a to nejen do těch větších městských, ale i do menších obecních. Základem tedy bylo seznámit knihovníky s těmito technologiemi a odbourat

případné obavy z náročnosti jejich používání. Za jedno z rizik tak bylo možné zvažovat, že o školení budou projevovat zájem pouze ročníky z mladších generací. Tato obava se nepotvrdila a věkové složení zájemců a účastníků bylo přesgenerační, od těch mladších až po ty dříve narozené. Vyjádřeno v číslech to znamená, že více než 50 % účastníků je z věkové kategorie nad 45 let.

Doporučit takové školení – není to moc složité?

Jedním z klíčových ukazatelů byla otázka v rámci zpětné vazby, která zkoumala, zda by účastníci takové školení doporučili i kolegům z práce. Zařazení takové otázky a výsledek může částečně vypovídat nejen o náročnosti samotného školení, ale i o tom, zda zvolená forma a obsah je správně zaměřená a pro účastníky odpovídající. Samozřejmě nelze jednoznačně říct, že pokud by účastník takové školení doporučil, je náročnost a forma odpovídající, ale v obecné rovině je vidět, že takové školení je pro knihovníky vhodně zvolené a má smysl v jejich realizaci pokračovat i po skončení samotného projektu.

Je však jasné, že pro úspěšnost a efektivitu takových školení je třeba také průběžně sledovat, zda pro některé z účastníků není obsah příliš náročný, a tak byla v rámci zpětné vazby začleněna i tato otázka. Z výsledku tématu, které bylo pro většinu účastníků úplně nové (3D světy a XR technologie), vyplynulo, že obavy o náročnost u takovýchto témat jsou v knihovnickém prostředí zbytečné. Ano, jednalo se o stručně uvedené do tématu, ale jak ukazuje následující graf, téměř nikdo by takové školení neoznačil jako náročné.

Asi největší obavy měli účastníci ze školení věnovanému tématu programování a robotika v pohybu. Samozřejmě i toto téma bylo uvedeno tak, aby si účastníci dokázali představit, jakým možným způsobem lze využít třeba

programovatelné roboty v rámci knihovnických aktivit. Nejen na základě zpětné vazby, ale i diskuze v rámci samotných setkání, je více než jasné, že takové školení opravdu může

absolvovat i úplný začátečník, který nemá s problematikou žádné zkušenosti, a získat tak podněty a inspiraci pro další rozvoj knihovny.

Projekt Smart vzdelávanie v knižniciach bez hraníc se pomalu blíží ke konci. Na podzim budou pro zájemce ještě realizována školení v rámci Zlínského kraje, a to v Masary-

kově veřejné knihovně ve Vsetíně a v Knihovně Kroměřížska. Vzhledem k zájmu knihovníků o SMART technologie se všichni mohou těšit jak na opakování některých workshopů, tak i na navazující a rozšiřující školení.

Zajímá vás problematika využití Smart technologií v knihovnách, ale nestihli jste se přihlásit na některé ze školení? Hledáte inspiraci jak začít nebo rozšířit stávající aktivity? **Pak pro vás bude určitě inspirativní datum 3. listopadu 2026, kdy v Moravské zemské knihovně proběhne jednodenní konference s názvem Smart knihovny 2026.** A jak už z principu projektu či názvu akce můžete odvodit, účastníci tak mohou očekávat příspěvky z konkrétních knihoven, kde už tyto technologie využívají a aktivně s nimi pracují. Určitě si tak datum poznamenejte do svých diářů a pravidelně sledujte stránky MZK, kde bude v nejbližší době zveřejněn podrobný program a spuštěna registrace. Na viděnou se bude těšit tým lektorů a realizátorů projektu.

Interreg

Spolufinancovaný
Evropskou unií

Slovensko – Česko

**Smart vzdelávanie
v knižniciach bez hraníc**

Den brněnských knihoven: laboratoř dialogu pod širým nebem

Markéta Zajícová
marketa.zajicova@mzk.cz

V úterý 26. května zaplnil Obilní trh již 4. ročník Dne brněnských knihoven — otevřeného setkání, na kterém 26 knihoven ukázalo svůj přínos i to, jak knihovny reagují na výzvy budoucnosti — premiérově dokonce na pěti stagích. Park se na jeden den proměnil v místo naslouchání, sdílení, kreativního vzdělávání i odpočinku na lehátkách, mezi stany i ve stínu pod stromy.

Dramaturgie cílila na současnou i potenciální klientelu knihoven – od rodin s dětmi, přes studující po širokou veřejnost. Jak během zahájení připomněla ředitelka Knihovny Jiřího Mahena Li-buše Nivnická, „komunikač-ním tématem knihoven pro tyto dva roky je čtenářství mladých“, což se propsalo i do programu: od young adult literatury a komiksu přes wellbeing a identitu. To vše v mezigeneračním dialo-gu s leitmotivem duševního zdraví a tvorby bezpečného prostoru. Úvodem primátorka města Brna Markéta Vaňková připomněla roli knihoven také jako garanta práce s informacemi i ve vztahu k AI. Ředitel Moravské zemské knihovny Tomáš Ku-bíček vyzdvihl důležitost posilování kritického myšlení.

Velký ohlas studujících vyvolala beseda s Petrem Hanelem, autorem bestselleru *O hvězdách víš hovno*, který otevřeně mluvil o tlaku na výkon, tvůrčí práci i hledání vlastní hodnoty. Mnozí zůstávali debatovat dál — a bylo vidět, jak silně tato autentická setkání rezonují. Podobně tomu bylo na workshopu Ridiny Ahmedové. Letošní ročník rámovalo hostování

Czechia2026 na Frankfurtském knižním vele-trhu. Ondřej Macl během performance *České moře existuje* propojil poezii, historii, imagina-ci i fantasma kolem motivu „Česko — země na pobřeží“. Večerní Laboratoř dialogu patřila komponovanému čtení Iryny Zahladko a Sufia-na Massalemy, kteří otevřeli témata identity, tělesnosti, víry, paměti i potřeby někam patřit.

Úspěch slavila zóna In-kubátor s Bookstartem, čtenářskou dílnou projektu Jižní Morava čte, Mikro-tea-trem nebo anglickým sto-rytellingem; makerspace zóna, participativní graffiti nebo besedy Šárky Homfray a Martina Kyšperského.

Důležitou součástí celé akce je také síťování knihoven a sdílení zkušeností napříč instituce-mi. Den brněnských knihoven znovu ukázal, že knihovny dnes nejsou jen místem půjčování knih, ale především prostorem pro vzdělávání, setkávání, podporu čtenářství i společné hle-dání cest, jak reagovat na proměňující se svět. A možná i inspirací pro další města a knihovny: co kdyby se podobný experiment příště ode-hrál i u vás?

Cyklus Oči Brna představuje Ivo Krobot

Věra Böhmová

Vera.Bohmova@mzk.cz

Cyklus Oči Brna, který pravidelně představuje významné osobnosti spjaté s moravskou metropolí, otevírá v MZK svou další kapitolu. Od 13. května do 28. srpna 2026 se foyer MZK promění v divadelní svět režiséra a pedagoga Iva Krobota. Expozice přináší průřez jeho tvorbou od roku 1977 do současnosti a nabízí výběr z inscenací, které mohly oči brněnských diváků během pěti dekad sledovat.

Ačkoliv **Ivo Krobot** působil v řadě tuzemských i zahraničních divadel, v Brně je jeho jméno spojeno především s Divadlem Husa na provázku.

Výstava proto připomíná jeho legendární hrabavské inscenace Taneční hodiny, Rozvzpomínání a Příliš hlučná samota, nebo slavnou Babičku, v níž v hlavní roli exceloval Jiří Pecha. Návštěvníci dostanou jedinečnou možnost nahlédnout pod pokličku tvůrčího procesu a divadelního zákulisí

prostřednictvím originálních plakátů, dobových programů, fotografií, scénářů i autentických režijních poznámek, které odkrývají Krobotovu přemýšlení o textech a scénickém prostoru.

Výstavu navíc 10. června 2026 v atriu ve 2. patře MZK doplnila doprovodná akce s názvem Rozvzpomínání s přáteli. Jednalo se o setkání s divadelními osobnostmi, které v Krobotových inscenacích osobně účinkovaly. Během večera zazněly vzpomínky, ukázky z textů i hudební vstupy v podání Gabriely Štefanové, Jana Kolaříka, Ctirada Götze, Vladimíra Hausera, Michala Bumbálka, Lukáše Riegera a dalších hostů, které hudbou doprovodila Dada Klementová společně se studenty JAMU. Celá expozice ve foyer budovy je přístupná zdarma v otevírací době knihovny

a představuje skvělou příležitost pro všechny, kteří chtějí lépe porozumět fenoménu brněnské divadelní scény.

Předchozí výstava z cyklu Oči Brna patřila ženě, která svou neúnavnou prací zásadně změnila pohled na dětskou paliativní péči v České republice. **Radka Verneřová** je totiž zakladatelka a ředitelka dětského hospice Dům pro Julii – vůbec prvního zařízení svého druhu u nás, které vyrost-

lo právě v Brně. Výstava přiblížila vznik a posílání tohoto jedinečného místa, kde mohou nevléčitelně nemocné děti a jejich blízcí v nejtěžších životních situacích získat profesionální zdravotní, odlehčovací i psychologickou péči, podporu a důstojné zázemí. Součástí výstavy byla také doprovodná beseda s názvem „Ať to mají lehčí“, která se uskutečnila v konferenčním sále knihovny. Během tohoto otevřeného setkání nabídla Radka Verneřová osobní pohled do zákulisí budování a vedení dětského hospice. Mluvila nejen o každodenních výzvách, manažerské odpovědnosti, vyčerpání či pochybnostech, které takto náročnou práci provázejí, ale především o hlubokém smyslu a naději, již péče o vážně nemocné děti a jejich rodiny přináší.

Mgr. Michaela Mrázová – ředitelka Knihovnického institutu Národní knihovny ČR

Marie Šedá

Marie.Seda@nkp.cz

Život je cesta, na které potkáváme mnoho lidí. Často ani nevíme, zda jde o setkání jednorázové, nebo zda se naše kroky budou znovu ubírat v podobných stopách. Podobně vnímám i svá setkávání s Mgr. Michaelou Mrázovou, která se koncem roku 2025 stala ředitelkou Knihovnického institutu Národní knihovny ČR.

Profesně se potkáváme už mnoho let, proto si dovolím vést náš dialog v lehce odlehčeném tónu. S nadsázkou mohu říci, že naše cesty knihovnictvím se v některých bodech setkávají, na čas rozcházejí a chvílemi jdeme shodnou cestou a místy. Poprvé jsme se setkaly v Ostravě – formoval nějak tento region tvou pracovní povahu?

Určitě, myslím, že mě Ostrava formovala v rovině pracovní i osobní. Pocházím z Jižní Moravy, do Ostravy jsem se vdala. Každopádně s Ostravou jsou spojeny moje první velké profesní výzvy. Ať už to bylo během studií jako lektorka MS Office ve firmě Autocont/Aricoma, tady to bylo hodně v rovině lektorského sebevědomí a schopnosti se prosadit, následně pak v Moravskoslezské vědecké knihovně, kde jsem byla u zrodu oddělení vzdělávání, postupně se věnovala vzdělávání pro různé věkové skupiny i v souvislosti s novými technologiemi a taky dostala příležitost se zapojit do různých projektů a aktivit. Ta ostravská razovitost a přímost mě baví. A uvědomuji si, že v kombinaci s mým jihomoravským bodrým naturelem to se mnou někdy není jednoduché. Ostrava mě naučila, že nejlepší výsledky přijdou, když se nebojíš udělat věci trochu za hranou.

Z rozhovorů s tebou víme, že knihovnictví je tvá srdeční záležitost. Můžeme se ohlédnout na první setkání s knihovnou v době,

kdy jsi ještě chodila do základní školy. Často hovoříš o knihovně v Poštorné, o paní knihovnici, která tě svým přístupem inspirovala a nadchla natolik, že jsi po základní škole nastoupila na Střední knihovnickou školu v Brně, posléze i na Slezskou univerzitu v Opavě. Tu jsi vystudovala, několik let tam i přednášela, vzdělávala knihovníky a vedla mnohé diplomové práce. Potkala jsi i na Slezské univerzitě v Opavě nějakou osobnost, která měla na tebe zásadní vliv, například na vnímání knihovnictví trochu z jiné strany?

Takovou osobností pro mě byl určitě Jan Matula, kterého jsem v průběhu studia začala víc považovat za svého mentora než jenom pedagoga, u kterého musím splnit nějaké povinnosti k získání kreditů. Díky němu jsem mohla stát u vzniku volitelných předmětů, které na Slezské univerzitě fungují doposud, například HydePark informačních profesionálů nebo Kurz práce s informacemi. Také se tam v tu dobu formovala skvělá studentská komunita, vznikaly různé projekty, které mi pomohly poznat své silné stránky, uvědomit si, kam se chci v oboru ubírat, ale taky umět nahlédnout na naši profesi i trochu mimo zajeť koleje.

Ano, na první i druhý HydePark informačních profesionálů si vzpomínám – já jsem dostala nelehký úkol zpodobit Víta Richtera

a Mirku Sabelovou. Skvělý formát, a navíc jejich přístup ke komunikaci se studenty byl úžasný (a byl to zážitek i pro mě). Poznala jsi, že knihovnická práce či práce v našem oboru je mnohovrstevnatá, má mnoho tváří, a věřím, že dnes už přesně víš, kterým oblastem v knihovnictví se chceš více věnovat, ale na druhou stranu je také jasné, že něco musíš i opustit. Nová etapa obvykle přináší nové úkoly, které nebývají snadné. Jak je to u tebe?

Máš pravdu, moje nová role s sebou nese hodně nových úkolů i výzev a nezbytně muselo přijít přehodnocení mého zapojení do různých aktivit. Některé, doufám, jsou odloženy dočasně, třeba lektorování v knihovnách v oblasti nových technologií nebo moje doktorské studium. Co už jsem asi opustila nadobro, jsou aktivity okolo technického/STEM vzdělávání v knihovnách, makerspace, programování, 3D tisku atd.

Členkou SKIP ses stala v roce 2019, v podstatě ihned, jak jsi nastoupila do knihovny – tehdy na pozici lektorky v MSVK. A od roku 2022 jsi byla členkou regionálního výboru SKIP10. V roce 2022 vznikl Mladý SKIP a ty ses stala jeho předsedkyní. V čem tě Mladý SKIP posunul, co splnil a co má ještě pro naši profesi „schováno“?

Je to tak, vlastně mi přišlo přirozené, že když pracuji v knihovně, tak se sluší se k tomu cechu přihlásit a stát se členem SKIP. A když pak přišla možnost se na aktivitách SKIP podílet aktivněji, neváhala jsem. Součástí regionálního výboru SKIP 10 pro Olomoucký a Moravskoslezský kraj jsem byla až do konce roku 2025, ale i toto je aktivita, kterou jsem musela opustit, dojíždět na pravidelná setkání výboru a odvádět jistou míru práce pro výbor už jsem nezvládala. Mladý SKIP je pro mě v tuto chvíli komunita podobně naladěných lidí, kterým záleží na naší profesi a chce ji rozvíjet i v kontextu nových trendů nebo přístupů k práci. Otevíráme témata, jako

je např. wellbeing na pracovišti, podmínky praxí a stáží v knihovnách a obecně mladých pracovníků knihoven. Ale taky se chceme spolu bavit, v Praze spolu chodíme na hospodský kvíz, dalším pravidelným místem setkání je konference Knihovny současnosti a také se vždycky potkáváme i v předvánočním čase. A co chystáme? Třeba právě na konferenci Knihovny současnosti letos garantujeme jeden blok s názvem Lidé: generace v dialogu.

Zmínila jsi lektorské začátky v Autocontu, poté v oddělení vzdělávání v MSVK a také v Knihovnickém institutu – nepociťuješ to jako ztrátu toho, co tě (předpokládám) velmi těšilo a naplňovalo?

Vzdělávání se věnuji pořád, i když v tuto chvíli ne v aktivní lektorské roli. Na druhou stranu teď o něco více vystupuji na různých konferencích a fórech, učím v rekvalifikačním kurzu pro metodiky. A taky tématem mého již zmíněného doktorského studia je celoživotní vzdělávání knihovníků a jejich digitální kompetence. Takže jsem o vzdělávání zcela nepřišla a jsem za to moc ráda.

V roce 2025 došlo k významné změně – z pozice ředitele Knihovnického institutu odešel dr. Vít Richter a bylo vysláno výběrové řízení, kterého se zúčastnily pouze ženy. Ty jsi do funkce nastoupila v listopadu 2025. Do nové role jsi vstoupila s odvahou pustit se do práce, která je pro mnohé kolegy méně viditelná – často se totiž vnímá především to, co je prezentováno na odborných konferencích a seminářích. Knihovnický institut má 17 zaměstnanců a velmi široký záběr činností, z nichž značná část zůstává skryta v každodenní praxi. Překvapilo tě na této agendě něco, a co jsi řešila jako první velký úkol?

Překvapovaná jsem každý den. I po půlroce stále objevuji nové úkoly i agendy, ale také se musím

popasovat s tím, jak je co nastaveno či zažito. S mým nástupem se totiž svět nezastavil, abych to všechno stihla navnímat, převzít a pochopit. Ale je tu mnoho velkých běžících agend, ve kterých se musím zorientovat, denně přichází nové úkoly a také stále ještě zůstávají mnohá zkouknutí Institutu, které teprve musím objevit a začít se jim věnovat. Takže teď je to hodně o efektivní práci s mým časem

i prioritami, na druhou stranu si také musím často připomínat, že agenda Knihovnického institutu je tak rozsáhlá, že to zkrátka lusknutím prstu nepůjde všechno hned. Tím prvním velkým úkolem vlastně bylo znovu postavit oddělení vzdělávání. Nová vedoucí, nové kolegyně, ale běžící agendy i svěží přístup k jejich řešení. A musím říct, že z toho, jak teď oddělení vzdělávání funguje, mám obrovskou radost a děkuji kolegyním, jak se s tím statečně popraly.

S jakými představami jsi přebírala tuto pozici a kolik rolí musí zvládat ředitelka Knihovnického institutu? Proměnil se tvůj pohled na obor, když jsi přešla do pozice ředitelky Knihovnického institutu?

K výběrovému řízení jsem si samozřejmě připravovala projekt rozvoje Knihovnického institutu. A moje plány a představy byly v leccem ambiciózní, naivní i drzé. To střetnutí s realitou provozu Institutu samozřejmě vedlo k tomu, že jsem některé věci přehodnotila, ale spíše na časové ose možné realizace, plánů se určitě nevzdávám! Ostatně i poster s koncepcí, kterou jsem na pohovoru prezentovala, mi stále visí v kanceláři, právě i kvůli tomu, abych jej měla pořád na

očíh a připomínala si, s čím a proč jsem se na tu pozici hlásila. Rolí je celá řada – od ekonomických a personálních agend přes jednání a vyjednávání až po strategické vedení. Víím, ve kterých oblastech jsem silnější, uvědomuji si, že je ale plno rolí, do kterých musím dozrát a mnohému se naučit. Je to zkrátka komplexní manažerská role s nutnou hlubokou znalostí našeho oboru

i světa kolem. A nemyslím si, že by se proměnil můj pohled na obor s nástupem do pozice. Samozřejmě, že s každým posunem “výš” se mi odkrývají nové úrovně oboru, které musím brát v potaz a navnímat různé vazby nebo historické souvislosti. Ale když to vezmu od svých úplných začátků, v knihovnictví se pohybuji od roku 2008, tak si myslím, že už se docela orientuji.

Věnuješ se i mezinárodní spolupráci v oblasti knihoven. Prozrad' nám k tomu něco více.

Ano, jsem aktivní v IFLA. S tou jsem se poprvé do nějakého většího kontaktu dostala v roce 2022, kdy jsem na tvůj popud a na poslední chvíli poslala přihlášku do výzvy IFLA Emerging Leaders. A k mému obrovskému překvapení jsem uspěla a vyrazila na svůj první IFLA kongres do Dublinu. Připadala jsem si jako Alenka v říši divů. Tolik knihovníků na jednom místě, skvělý program i organizace. Tam jsem si řekla, že udělám všechno pro to, abych ten další rok mohla na tuto akci jet znovu. A to se povedlo, trochu punkově (cesta vlakem, spaní ve sdíleném bytě) a kombinací různých zdrojů financování (včetně vlastních) jsem vyrazila do Rotterdamu, v loňském roce jsem to zase nějak poskládala a vyrazila do Astany.

Od loňského roku aktivně působím jako zástupce SKIP v IFLA Education and Training section, která se věnuje vzdělávání knihovníků. V tuto chvíli například pracujeme na publikaci, která se věnuje mapování knihovnického vysokoškolského vzdělávání na celém světě. A poprvé si také užiju ten komfort, kdy právě SKIP pokryje veškeré náklady spojené s mojí účastí na kongresu. Díky za to a těším se, až budu moci sdílet zážitky i nové informace, které hýbou knihovnickým světem.

Jak vidíš budoucnost našeho oboru, směřování Knihovnického institutu a knihoven vůbec? Tradice, změny, nové trendy... co všechno dnes a v budoucnu ovlivní knihovny a co by naopak knihovny neměly ztratit?

Flexibilita a pevné hodnoty, to zní jako protiklady, ale já myslím, že právě v nich leží budoucnost knihoven. Pokud se naučíme být skutečně responzivní vůči potřebám konkrétních komunit a zároveň neustoupíme z toho, co nás definuje, jako je kritická práce s informacemi a podpora demokratických hodnot ve společnosti, knihovny mají před sebou jedno z důležitějších období. Ne navzdory tomu, co se děje, ale právě kvůli tomu. Pro nás z toho plyne jasný úkol: pomáhat oboru pojmenovat jeho nové role, vzdělávat lidi, kteří je dokážou naplnit, a nebát se říct nahlas, co knihovny ve společnosti znamenají. Jako vědomá obhajoba hodnot.

Není slušné ptát se na osobní život, ale přece jen. Kvůli (nebo díky) práci ses přestěhovala

do Prahy – prozradíš nám k tomu něco? A navíc – najdeš si ještě čas být „běžným“ čtenářem?

Jak jsem již uvedla, pocházím z jižní Moravy, vdala jsem se do Ostravy, a když přišla nabídka pracovat v Národní knihovně v Praze, tak jsem odpověděla, že se musím zeptat doma, jestli mě manžel pustí. Protože to není malá změna, ani náhodou. Ale manžel mě neuvěřitelně podporuje, věří, že to, co dělám, má smysl a nějaký dopad. A tak jsme zvládli rok a půl hybridního manželství mezi Prahou a Ostravou a podzim minulého roku už se z nás stali Pražáci na fulltime. A z ostravského domova se stala naše „hacienda na venkově“.

Než jsem začala pracovat v Národní knihovně, tak jsem četla přes sto knížek ročně. Teď je to podstatně míň, ale jak zní motto kampaně Čti za národák, snažím se přečíst aspoň jednu stránku nebo kapitolu denně. Tak doufám, že do Národního čtenářského týmu patří.

Co bys na závěr vzkázala kolegům v knihovnách, kteří tvou práci sledují?

Sledujte dál! Ale nejenom moji práci, ale práci celého Knihovnického institutu. Pracujeme na spoustě věcí, každopádně jeden takový výrazný projekt, který by vám neměl uniknout, je nový web Informace pro knihovny, který by mohl být venku koncem roku. A těším se na setkávání s vámi, na konferencích, v kurzech, v debatách. Protože to všechno by bez vás nešlo.

Bude vás zajímat, že...

Moravská zemská knihovna v Brně ve spolupráci s pověřenými knihovnami Jihomoravského kraje vyhlašuje **8. ročník soutěže Komunitní knihovna Jihomoravského kraje 2026 a Knihovnická osobnost Jihomoravského kraje 2026**. Akce se koná pod záštitou hejtmána Jihomoravského kraje Mgr. Jana Grolicha. Informace k soutěži včetně propozic a formulářů k nominaci jsou k dispozici na webu Moravské zemské knihovny.

Povzbudenie pre knihovníkov

Dušan Katusčák

dusankatuscak@gmail.com

FOBEROVÁ, Libuše, 2025. *Budoucnost knihoven – knihovny budoucnosti*. Online. 1. vydání. Fotografie: Archiv Černá kostka, p. o. Archiv Moravskoslezská vědecká knihovna, p. o. Grafický návrh a sazba: Jakub Klimek Maruš; Jazykové korektury: Jan Heczko; Návrh obálky: Daniel Růžička. Ostrava: Moravskoslezská vědecká knihovna. 84 s. ISBN 978-80-7054-357-3.

Dr. Libuše Foberová patří bezpochyby medzi najvýznamnejšie osobnosti súčasného knihovníctva v Česku. Neúnavne a vytrvalo kultivuje prostredie českého knihovníckeho sveta. Poznáme ju ako vytrvalú organizátorku knihovníckeho života, ako iniciátorku mnohých odborných, vzdelávacích a popularizačných aktivít. Dokáže prirodzene prepájať svet praktického knihovníctva so svetom odborného vzdelávania, vedy a výskumu.

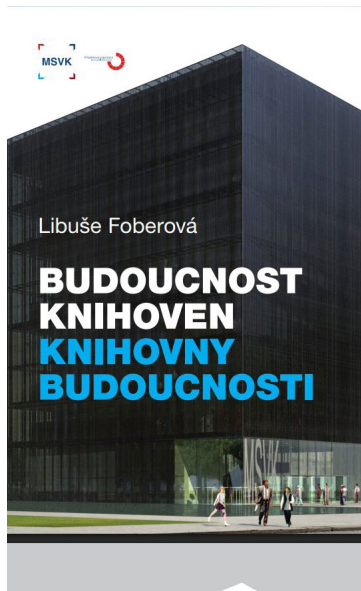
Vzhľadom na mnohoročné pôsobenie vo funkcii riaditeľky Moravskoslezskej vedeckej knižnice v Ostrave sa celkom prirodzene orientuje na oblasť manažmentu a marketingu knižníc. Osobitne cenné sú aj jej konkrétne vedecko-organizačné a editorské aktivity spojené so založením a fungovaním viacerých odborných periodík (*Knihovnícký zpravodaj Vysočiny*, členka edičnej komise časopisu *Bulletin SKIP*, výkonná redaktorka časopisu *DUHA*, konferencie *Kniha ve 21. století*). Práve zásluhou dr. Foberovej sa realizuje vydávanie ročníkov *Kompendium knihovnictví* (pripravuje sa 5. časť), ktoré by malo postupne obsiahnuť podstatné kapitoly knihovníctva, a stať sa určitým dobovým „náprotivkom“

špičkovej učebnice Z. V. Tobolku *Československé knihovnictví* (1925). Akési „minimum poznatkov informačných špecialistov“. A niet pochýb o tom, že dr. Libuše Foberová je dobrou vílou a dušou knihovníckeho študijného programu na Slezskej univerzite v Opave.

Ako riaditeľka veľkej verejnej a vedeckej knižnice, pre ktorú sa stavia nová budova, sa od začiatku pôsobenia svedomite a kompetentne usiluje vysporiadať sa s otázkou, čo v skutoč-

nosti bude predstavovať „černá kostka“. Na rozdiel od mnohých, ktorí možno vnímajú „černú kostku“ ako „stavbu“, pričom so stavbou spájajú nerealistické, prázdne nabubralé predstavy a marketingové túžby, sa dr. Foberová vytrvalo usiluje vysporiadať so zásadnou otázkou. Čo bude „černá kostka“? Aký bude nový obsah činnosti? Bude to „forma“, „box“, „budova“, do ktorej sa preniesú tradičné, súčasné, často prekonané, zastaralé postupy, metódy a formy knihovníckej práce? Alebo sa „černá kostka“ stane moderným kultúrnym, informačným, vzdelávacím

a sociálnym priestorom, ktoré bude zodpovedať posledným civilizačným a technologickým výzvam a stane sa výkladnou skriňou kraja a českého knihovníctva?

Je celkom prirodzené, že pri hľadaní odpovede na otázku, čím má byť „černá kostka“, sa dr. Foberová dlhodobo cyklicky snaží preskúmať, čo je na svete v knihovníctve to najlepšie; aká je najlepšia prax; ktoré vzory a najlepšie technologické a vecné riešenia by mohli byť najvhodnejšie a podporovali by ďalšie inovácie a rozvoj vyspelého českého knihovníctva. Podľa môjho názoru nie je vyhlásené, že so zreteľom na vnútorné procesy rozvoja a svetové trendy v knihovníctve sa „Projekt Černá kostka – centrum digitalizace, vědy a inovací“ postupne bude transformovať na „Projekt Černá kocka – prostě KNIHOVNA! - Centrum kulturních, informačních, vzdělávacích a komunitních služeb“! Dôraz bude na službách a technologické aspekty „digitalizace“ ustúpia trendu „umelej inteligencie“ a atribúty vedeckosti a inovatívnosti sa stanú spoločným menovateľom všetkej činnosti knižnice.

Odpovede o možných smeroch rozvoja načrtáva dr. Foberová ako autorka odbornej publikácie *Budoucnost knihoven – knihovny budoucnosti*. Autorka sústreďuje pozornosť na prehľad stratégií, koncepcií, projektov, trendov, názorov a konkrétnych riešení, ktoré sa týkajú budúcnosti knižníc. Primárne je publikácia určená na účely vzdelávania študentov knihovníctva. Avšak bezpochyby svojou prehľadovosťou bude veľmi užitočnú aj pre širokú odbornú komunitu informačných špecialistov.

Obsah odbornej knihy je rozdelený na kapitoly, ktoré sa venujú téme budúcnosti knižníc v kontexte českých národných stratégií, inonárodných prístupov a koncepcií, ako aj v kontexte stratégií IFLA. Postupne sa autorka zameriava na otázku *jadra knihovníctva a informačnej vedy, profesie knihovníka, kontinuity vývoja českého knihovníctva a dedičstva Z. V. Tobolku, koncepciu rozvoja knižníc v Česku s výhľadom do roku 2030*. Zaujímavé príklady sú popísané v kapitolkách o pozoruhodných koncepciách a riešeniach

v zahraničí (USA, Anglicko). Približuje trendy v knihovníctve IFLA, pričom upozorňuje na fakt, že trendom IFLA sa už niekoľko rokov v rámci štúdia na Opavskej univerzite venujeme v rámci semestrálnych prác. Veľmi pútavá a inšpiratívna je kapitola o niektorých realizovaných *top knižniciach* vo Fínsku, USA (Seattle). Cenný je zámer autorky prezentovať názory niektorých osobností z akademického sektora na budúcnosť knižníc (doc. Richard Papík, prof. Milan Konvit, prof. Dušan Katuščák, Dr. Marek Timko).

Neobyčajne zaujímavé a podnetné sú odborné názory a osobné skúsenosti ľudí, ktorí sa k budúcnosti knižníc vyjadrujú z pohľadu praxe a vlastných skúseností a metodologických mikrosystémov (Ing. Miroslav Prokel, RNDr. Zdeněk Franěk, Mgr. Petra Ševčíková, Mgr. Radka Krejčí, Mgr. Dagmar Staňová, Mgr. Pavlína Szöke, Mgr. Monika Oravová, Ing. Andrea Szczypková, Mgr. Miroslava Sabelová, Mgr. Zdeňka Dohnálková, Mgr. Tereza Lysoňková) a galériu názorov uzatvára PhDr. Libuše Foberová. Samostatná kapitola je venovaná základným informáciám o projekte, budove a funkciách „Černej kostky“ v Ostrave, v ktorej formuluje modernú víziu novej knižnice.

Záverom možno konštatovať, že publikácia dr. Foberovej predstavuje pre našu odbornú komunitu a zriaďovateľov knižníc a širšiu verejnosť veľmi užitočný prehľad názorov na budúcnosť knižníc. Na svete existujú stovky publikácií týkajúcich sa budúcnosti knižníc. Sú v nich prezentované názory, stratégie, vízie, nápady, trendy budúcnosti knižníc.

Odborníci z našej komunity sa často na seminároch, konferenciách a v stratégiách rozvoja nadchýňajú novými myšlienkami a podnetmi. Skúsenosti ukazujú, že o budúcnosti síce radi hovoríme, avšak vzhľadom na nezriedkavú inerciu myslenia a určitú „odolnosť“ knihovníkov voči inováciám a zmenám sa k tomu najlepšiemu v knihovníctve priblížime len pomaly a s veľkou opatrnosťou.

Knihovna Kennemerwaard

Petra Románková

promankova@mvk.cz

Programy pro děti i seniory, roboti a makerspacey, únikovky, kola, noční vlak, dvacet tisíc kroků denně, velké nadšení a hromada inspirace. Tak by se dala shrnout naše týdenní listopadová nizozemská expedice, které jsme se s kolegyní Sabinou a spolucestovateli Marcelou a Lukášem z liberecké knihovny zúčastnili v rámci stínování pracovníků programu Erasmus+.

Knihovna Kennemerwaard se skládá z 18 poboček rozptýlených v několika obcích asi hodinu cesty na sever od Amsterdamu. My jsme během našeho pobytu navštívili tři z nich – Heerhugowaard Centrum, Alkmaar Centrum a Alkmaar de Mare. Mnoho programů probíhá také přímo ve školách nebo místních komunitních centrech a tak byly naše dny velmi pestré, plné přibližně 3 km dlouhých přesunů, které jsme absolvovali převážně pěšky. Na tomto místě patří velké díky našemu koordinátorovi Joeymu Hakmanovi, který náš program naprosto dokonale naplánoval. Všechno na sebe skvěle navazovalo a my jsme si tak náš pobyt opravdu užili.

Kafe, setkávání a příjemná atmosféra

Hned první den v devět ráno nás čeká asi dvacetiminutové setkání u kávy a sušenek, kterým, jak jsme se vzápětí dozvěděli, zde začíná každý pracovní den. Knihovna už je v tu dobu otevřená, ale nikdo z návštěvníků se ani na vteřinu nepozastaví nad tím, že nedaleko info pultu sedí knihovníci, pijí kafe a probírají pracovní i nepracovní záležitosti. Tato „kávová kultura“ nás pak provází i při všech dalších akcích. Kde se něco děje, tam je na vozíčkách připravena káva, čaj, voda a místní tradiční sušenky. Asi deset metrů od nás se

v otevřeném prostoru koná setkání pro pečující osoby – mají svoje kafe, svoje sušenky, debatují a nikdo nikoho navzájem svou přítomností neruší.

Samoobslužnost a dobrovolnictví

Ve všech nizozemských knihovnách je standardem samoobslužnost. Návštěvníci mohou využít návratové automaty vybavené platebními terminály a selfchecky. V případě potře-

by se mohou obrátit na pracovníka u info pultíku, případně dobrovolníky, kterých v celé knihovně funguje okolo 350. Nepracují s údaji čtenářů, pomáhají pouze s činnostmi, které by si lidé mohli udělat sami, ale z nějakého důvodu to neovládou – řadí knihy, využívají nizozemštinu nebo

Celé Nizozemsko čte - výstava

jiné jazyky, pomáhají při programech apod. Takto velký počet dobrovolníků nás fascinuje. Dozvídáme se, že je to tím, že Nizozemci chodí do důchodu v 67 letech a stále chtějí být aktivní a prospěšní společnosti. V porovnání s aktuálními diskuzemi okolo odchodu do důchodu v Česku mi toto připadá jako velice zajímavý (a odlišný) způsob uvažování a když se zamyslím, uvědomím si, že jsme za celý týden nikde nepotkali jediného obězního člověka. Možná má ta cyklistika něco do sebe.

Něco málo o knížkách

V nizozemských knihovnách funguje centrální akvizice a katalogizace. Všechny knihy, které vidíme, včetně školních knihoven, tedy mají jednotné značení. Regály jsou vzdušné, nepřelplněné, vidíme všude spíše nové knihy, hodně otočené i obálkami dopředu. Všechny knihy naučné literatury jsou místo MDT opatřené piktogramy. Jednoduše všechno to, co funguje pro děti, využívají Nizozemci také pro dospělé čtenáře. Zajímavé jsou také knihy speciálně určené na cestování (orientované na šířku) nebo knihy s velkými písmeny pro slabozraké čtenáře. Skvěle vypadají také výstavy knih doplněné o různé rekvizity a dekorace.

Po celý rok probíhá v knihovnách akce **Celé Nizozemsko čte**, která se vždy točí kolem jedné knihy. Téma knihy je pak inspirací také pro další programy a aktivity v knihovnách a danou knihu může každý čtenář získat v kterékoli knihovně zdarma. Členství v knihovně je odstupňované podle toho, kolik titulů a na jakou dobu si chce daný čtenář půjčovat. Začíná na 27,50 eur za rok (2 tituly na dva týdny) a končí na 92,50 eur za rok (40 titulů na 8 týdnů). První prolongace je zdarma, za každou další se platí (1 euro), stejně jako za bestsellery (2 eura na 1 týden). Děti a mládež do 26 let mají členství v knihovně zcela zdarma, platí pouze za bestsellery a prolongace.

Knihovna pro děti

V knihovně pro děti si všímáme především barevnosti a různých jednoduchých interaktivních prvků - je zde stoleček s Duplem a několika návody, 3D tištěná čísla pro nácvik počítání do 10, „hledací“ obrázky s velkou lupou apod. V jiné knihovně nás zaujme na stole rozeskládané velké puzzle, které po doskládání vymění za jiné dle výběru čtenářů nebo stabilní koutek s papíry, fixami a materiály pro tvoření, kde se může každý zastavit a samostatně si vytvořit jednoduchý výrobek. Ve všech dětských knihovnách probíhá každou středu program pro rodiče s dětmi Biebstart, kde se stejně jako na našich Bookstart

programech čte, tancuje, zpívá a tvoří. Knihovna má opravdu velkou sbírku listů pro divadélko kamishibai, které nejen na těchto programech knihovníci velice rádi využívají.

Programy pro školy

Nabídka programů pro školy je opravdu pestrá. Programy probíhají většinou přímo ve školách a zajišťují je knihovníci – lektori, kteří mají v pracovní náplni pouze nebo převážně realizaci lekcí. Mnozí nemají ani kancelář v knihovně, pokud nelektorují, pracují z domova. Během rozhovorů jsme se dozvěděli více o programu **Safe Puberty**, který se zaměřuje na mediální gramotnost dospívajících. Lekce má dvě části – první, informativní, je pro rodiče, aby věděli, co budou s dětmi knihovníci probírat, druhá část je pak určena přímo dětem. Na vlastní kůži jsme si vyzkoušeli aktivitu aktivního naslouchání ze série krátkých lekcí **Democracy Fitness** a přímo v akci jsme zažili **After School Programming** – sérii pěti lekcí robotiky pro děti, které probíhají v rámci školní družiny. Děti se na program přihlašují a knihovnice vždy přiveze programovatelné robotické hračky a stavebnice, se kterými děti následně pracují.

Měli jsme také možnost přímo ve třídě sledovat první ze série lekcí **LevelUp!**, které se zaměřují na zdravé hraní počítačových her. Program vznikl ve spolupráci s e-sportovci z fotbalového klubu AZ Alkmaar a knihovna si k němu vydala vlastní pracovní sešit. Skládá se ze čtyř lekcí a po splnění úkolů z každé lekce dostane třída číslo. Kombinace všech čtyř čísel pak otevře zámek na krabičce s pokladem a děti získají odměnu. Starší děti mohou pokračovat navazujícím programem Next Level.

Princip pokladů a únikových her knihovna zapojuje také do dalších aktivit. Pro první i druhý stupeň mají zpracovaných několik únikových her, které se týkají vždy nějaké konkrétní knihy. Aktivita probíhá tak, že knihovna dodá do školy knihu v potřebném počtu exemplářů a děti pak samostatně nebo s učitelem knihu přečtou. Poté přijde do školy knihovník na lekci

a donese únikovou hru, která je postavená tak, že bez přečtení knihy ji není možné vyřešit. Děti pracují ve skupinách, každá skupina dostane kufřík s pokladem, který po úspěšném vyřešení únikovky mohou pomocí číselného kódu otevřít. V testovací fázi je také jiný model, zaměřený na čtení s předvídáním. Lekce probíhá ve chvíli, kdy děti přečtou knihu cca do dvou třetin. Při lekci dostanou brožurku, kde si mohou přečíst různé možnosti pokračování příběhu, rozhodnou se, jak by mohl příběh pokračovat (princip gamebooku) a nakonec příběh samy dopíší. Poté si dočtou zbytek knihy a diskutují o tom, proč autor zvolil právě tento konec. Na únikovkách s knihovnou spolupracují lidé, kteří se profesionálně věnují jejich tvorbě, a je kladen velký důraz na kvalitu. Učitelé si mohou v knihovně také zarezervovat a vypůjčit tzv. tašky pro učitele, které obsahují knihy vždy v potřebném počtu pro celou třídu, včetně různých rekvizit a doprovodných aktivit.

Kreativní a technologické programy

Technologickým nadšencům nabízí knihovna makerspacy, které fungují v několika pobočkách pod stejným názvem **PrutsHub** (*prutsen = vrtat se v něčem, kutit, zkoušet*) a jeden makerspace BiblioKeet, který vznikl ve spolupráci s dětmi, a které si ho i pojmenovaly, ale jinak funguje ve stejném režimu. PrutsHub je otevřený 3x v týdnu a mohou ho navštěvovat děti od 6 let s doprovodem rodičů, od 9 let pak mohou přijít i samy, bez doprovodu. K dispozici je Lego v klasické i programovatelné podobě, robotické hračky a stavebnice, koutek se zeleným plátnem a rekvizitami pro stop motion videa a 3D tiskárny. Velký důraz je kladen na práci s návody, samostatnou snahu dětí i práci s chybami. Tisknou převážně 3D výrobky podle vlastního návrhu a dávají dětem i nezdařené tisky, na kterých si rozeberou, kde se stala chyba a jak se jí příště vyvarovat.

Na podobném principu funguje také **CoderDojo**, které probíhá každou druhou

sobotu. Děti mohou přijít – samy nebo s rodiči a samostatně si pracovat na nějakém projektu. Připravena je velká nabídka papírových i elektronických návodů, převážně od Raspberry-Pi Foundation, která celý projekt CoderDojo zajišťuje. Vše má na starosti jeden knihovník, který akce organizuje, technologickou podporu účastníkům pak zajišťuje šest mentorů – dobrovolníků. Zájemci o řízení aktivity mohou využít TechLab, kde probíhají workshopy pájení. Workshopy jsou čtyři a opakují se každé pololetí – cílem je, aby je mohlo navštívit co největší množství různých zájemců. Aktuálně pracují na rozšíření nabídky aktivit o hravý workshop zaměřený propojení výtvarných aktivit a Javascriptu. Tyto workshopy jsou na rozdíl od předchozích technologických aktivit placené (okolo 10 EUR), přesto ale nemají o zájemce nouzi.

Poradenství všeho druhu

Kromě knih a technologií je možné se do knihovny vypravit za poradenstvím všeho druhu – od informací pro mladé lidi (digitální identita, zdravotní pojištění, nároky na dávky, zajištění bydlení apod.), přes informace podobného druhu pro cizince, občanskou poradnu s pracovníky městského úřadu, výuku jazyků, až po **Smartphone & Tablet Café** pro seniory. Aktivita probíhá v různých dnech a časech, na různých místech, v knihovně, ve školách i v okolních komunitních centrech. Ze strany knihovny jsou zajišťovány pracovníky, kteří se přesouvají na tato různá místa za uživateli.

Díky za inspiraci

Knihovnu Kennemerwaard jsem si vybrala na základě prezentace jejích aktivit na akci, kterou jsem navštívila v roce 2019. Po týdenní návštěvě můžu říct, že je to jedna z nejinspirativnějších knihoven, které jsem zatím viděla, a je velká škoda, že za tak krátkou dobu není možné stihnout a vidět úplně všechno. Z této návštěvy budu čerpat ještě hodně dlouho a jsem moc ráda, že jsem měla díky programu Erasmus+ možnost absolvovat takto inspirativní cestu.

Soustředěné čtení je základem zdravější a silnější společnosti – rozhovor s Ondřejem Benišem

Veronika Kašpárková

Veronika.Kasparkova@mkz.cz

V dubnu odstartovala kampaň Čti za národák, která má za cíl přivést ke čtení zejména nečtenáře. Krátkodobým cílem kampaně je zvýšit počet čtenářů o 10 %. Kolik procent Čechů patří mezi nečtenáře a ty, kteří čtou vzácně?

Já si troufnu říct, že se jedná o cíl dlouhodobý a ten vůbec nejvíc ambiciózní. Tohle je samozřejmě hlavní motivace kampaně, protože si nepřejeme na téma čtenářství a pozitivních přínosů čtení pouze upozornit, ale chceme lidi také reálně přimět k zamýšlení, vyjít ze stereotypů a ke změně návyků. My jsme

k našemu kreativnímu konceptu potřebovali relevantní celoevropské srovnání. Vyšli jsme proto z posledního šetření Eurostatu, ze kterého vychází, že v ČR za rok nepřečte ani jednu knihu 35,8 % lidí. Když z této skupiny odkrojíme zamýšlených 10 %, získáme novou komunitu čtenářů skoro o velikosti populace Brna.

Propagovat čtení v knihovnách a knihkupectvích se samo nabízí. Tato místa však navštěvují zejména čtenáři. Kampaň bude

určitě cílit i do míst, kde bychom obvykle nehledali silný vztah ke čtenářství. Která místa to jsou?

Primární cílovou skupinou kampaně jsou nečtenáři. Což je definice dost vágní a komplikovaná. Jsou to prostě všichni ti, kteří za rok nepřečtou ani jednu knihu, čtení pro ně není přirozená aktivita, mají ho spojené s těžko překonatelnými bariérami.

A právě ty bariéry určují pojetí kampaně. Proto využíváme sportovní metaforu a národní výzvu. Proto poskytujeme minimální pobídku „1 stránka denně!“. A z hlediska médií musíme využívat mainstreamové typy: televizi,

outdoor, digitál. A spolupracujeme s konkrétními sportovci a sportovními asociacemi. K iniciativě se přidal český florbal během Superfinále v O2 aréně. 31. 5. jsme se podíleli na přátelském utkání fotbalové reprezentace Česko – Kosovo. Tréninkové hřiště čtenářské reprezentace může být kdekoliv. Kdekoliv, kde to žije.

Jedna z myšlenek kampaně říká, že čtení je moderní. Kterými argumenty přesvědčíme generaci ve věku 15-25 let, která je nejvíce

ohrožena ztrátou dříve získaných čtenářských návyků, že čtení je opravdu moderní? Jak vyhrát maraton a porazit chytrý telefon, který má každý teenager v kapse?

Z našeho průzkumu vyplývá, že všichni respondenti se shodují na tom, že čtení je důležité, že se jedná o pozitivní hodnotu. Když mají vybrat, v čem konkrétně je přínosné, 75 % lidí vybere, že rozvíjí slovní zásobu. Což je taková řekněme společensky vynucená správná odpověď. A když se zeptáme, jestli sami čtou, řeknou, že by rádi, ale... To je výchozí situace. „Nečtenáři“ mají čtení spojené se seznamy povinné četby, s povinnostmi, správnáctvím, ambiciózností, snobismem, náročností. My chceme ukázat, že nejdůležitější je číst čistě pro radost ze čtení. Stejně jako sportujeme pro radost z pohybu. A přitom má čtení i další benefity jako třeba pozitivní vliv na duševní zdraví. „Mental health“ je přece velmi moderní téma, které u mladých rezonuje. Mladší generace se dnes zajímají o metody biohackingu, snaží se nacházet v životě míru. Takže základ je neprohlubovat staré a nevytvářet nové příkopy. Chytrý telefon a knihy mohou vedle sebe koexistovat. Důležité je najít správný balanc. A když se ptáte na mladé, tzv. fenomén „Young Adult“ literatury je dobrou ukázkou, že mladí čtou, ale čtou jinak a jinak sdílí své zážitky. Inspirují se právě na sociálních sítích. Proto nezvedáme varovný ukazováček, ale hledáme pozitivní vzory a inspiraci.

Knihovny v menších obcích často spolupracují s místními spolky (nejen sportovními). Kde najdou informační materiály, které mohou jednoduše vytisknout a použít k propagaci kampaně? Co vše mohou knihovny využít, aby se do zapojily?

My jsme zpracovali velmi detailní „toolkit“, který shrnuje záměry a tone of voice kampaně, ukazuje, jak se připojit, jaké typy aktivit rozvíjet. Ten jsme volně poskytli všem partnerům, tedy nejen nakladatelům a knihkupcům, ale právě

i knihovnám. A nakonec jsme se rozhodli, že ho zcela volně vyvěsíme i na webu, ať se může připojit opravdu každý. My se seshora snažíme upoutat pozornost a vyvolat téma. Ale ve výsledku rozhodne právě aktivita všech partnerů, dokážou využít energii kampaně a rozjet iniciativy, které kampaň přežijí? Já věřím, že ano. A zatím mám z toho, jak se partneři přidávají, velkou radost.

Jak si na tom dnes stojí Češi ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi? Jak moc musíme trénovat, abychom vyhráli 1. místo ve čtení v Evropě?

Podle toho zmíněného Eurostatu jsme v top 10. I proto v nadsázce říkáme, že jsme čtenářská velmoc. Ale můžeme být ještě lepší. Když každý přečte alespoň jednu stránku denně, můžeme se dostat na první místo. To je kreativní myšlenka kampaně. Dát jasně ohraničenou motivaci. Ale možná mnohem důležitější je hodnota, která je v té výzvě implicitně. Že čtení je zcela inkluzivní a nemá pouze individuální přínosy. Že soustředěné čtení je základem zdravější a silnější společnosti. A že číst znamená také „bojovat“ za celý národák.

Ondřej Beniš je manažerem kampaně Čti za národák! (<https://www.ctizanarodak.cz/>), kterou vede pro Svaz českých knihkupců a nakladatelů. Působil jako Head of Marketing v jednom z největších českých nakladatelství, Euromedia, kde zodpovídal za strategii, komunikaci a budování značek jednotlivých nakladatelských imprintů i produktové kampaně. Předtím pracoval jako brand manažer v nakladatelství Pikola, které se zaměřuje na knihy pro děti. Vyrostl na Kafkovi, každé léto čte povídku Červenec od Hermana Hesseho, ve Stratfordu nad Avonou jednou po ulicích stíhal profesora Stanleyho Wellse, když ho náhodou potkal na ulici ve chvíli, kdy si listoval v jeho knize o Shakespearovi. Ondřejova dcera Anička má nejradši leprela o Pětovi.

Láska ke knihovnám aneb Pocta paní Košinové

Radek Štěpánek

radek.rek.stepanek@gmail.com

Procházeli jsme školou, ve které jsme pětadvacet let nebyli. Naše bývalé učitelky nám připomínaly, kde byla ta která třída a učebna a vysvětlovaly, jak se všechna ta místa změnila a k čemu po tak dlouhé době slouží. Byl to náš teprve druhý slučák za čtvrt století a při tom minulém jsme se sešli jen tak večer v hospodě. Tentokrát bylo vše velkolepější. Šli jsme pavilonem okolo ředitelny, kolem hudebky až k tělocvičně. A pak jsme se zastavili před nenápadnými dveřmi, které se za celou tu dobu nezměnily. Už na nich nevisela cedulka „Knihovna“, ale já, a spolu se mnou pár dalších dřívějších spolužaček, jsme to místo identifikovali okamžitě.

Když jsem chodil na základní školu, byla tahle školní pobočka prachatické knihovny, která měla otevřeno jen jednou dvakrát do týdne odpoledne po vyučování, místem, kde jsem ve škole trávil snad nejvíce času. A to od chvíle, kdy jsem se ve druhé třídě naučil číst. Doteď si vybavím mé tehdy oblíbené tituly, především časopisy Kometa se skvělým komiksem Káji Saudka na motivy Foglarovy knihy *Modrá rokle*, knihy o hmyzu a plazech Jiřího Niedla, hlavně *Okouzlen brouky a hady*, entomologickou příručku *Sbíráme hmyz a zakládáme entomologickou sbírku* od J. R. Winklera, příběhy *Děti jeskyň* Aloise Tluchůře a pak všechny knihy z dobrodružné edice Pasát nakladatelství Ivo Železný, jejichž estetika mě tehdy naprosto uchvátila. Dokonce tak silně, že jsem si je později všechny sehnal do své domácí knihovny. Tyhle knížky mě učily doopravdy číst, v každé volné chvíli a dokonce i pod lavicí při hodinách, které mě nebavily. Však to také obě naše třídní učitelky neopomněly připomenout, jen co mě po letech zase uviděly,

protože myslím, že za čtení pod lavicí už pak v celé kariéře nerozdaly víc poznámek, než mně za těch devět let.

Školní knihovnu jsem pak navštěvoval i na prachatickém gymnáziu, kde jsem strávil hodiny s tehdejším knihovníkem Karlem Kadlecem, kterému jsme říkali „Káďa“ a který mi půjčoval všechno možné, od Kafky až po Shakespeara, jehož dramata jsem si pak nakonec vytáhl i jako maturitní otázku z češtiny.

Jenže to všechno asi mělo úplně jiný začátek. Už když jsem chodil do školky, chodíval jsem do městské knihovny s taťkou. Asi nejvíce mě tenkrát bavil časopis ABC, ale ne pro papírové modely, na jejichž sestavování jsem byl vždycky levý. Jeho součástí bývaly i komisy, které mi taťka četl, *Příběhy psané střelným prachem* a Divoký Dick, adap-

tace slavné Bílé velryby, o čemž jsem tenkrát ještě nevěděl. Ale to pořád asi nebylo to první, co mě ke knihám přivedlo. Ty knihy a časopisy pro mě tenkrát vyhledávala paní knihovnice Věra Košinová, která mi ještě o pár let dřív jako batoleti předváděla i má oblíbená zvířata, když mě hlídala, aby si mí rodiče mohli vybrat v regálech knihy, které je zajímaly. Pořád si díky ní vybavím, jak dělá opice a jak se dá zahrát slon. Teď ty skopičiny předvádím sám svým dětem. Možná, že jsem do knihovny začal chodit rád hlavně kvůli paní Košinové, uctil jsem, že to je přátelské prostředí, kde se cítím jako doma. Nějak se jí podařilo zasadit mě mezi knihy, mezi slova a příběhy. A tam rostu doteď.

Radek Štěpánek je básník, zakladatel současné české environmentální poezie.

ČTI ZA NÁRODÁK!

**1 STRÁNKA
DENNĚ
A BUDEME
MISTRY EVROPY**

***SPOLEČNĚ JSME TÝM!
VÍCE NA CTIZANARODAK.CZ***